

KURIKULUM PRE ROZVOJ PROFESIJNÉHO PROFILU PRACOVNÍKOV RANEJ STAROSTLIVOSTI A PREDŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA

Branislav Pupala, Dana Masaryková,
Jana Fusková, Réka Kissné Zsámboki (Eds.)

KURIKULUM PRE ROZVOJ PROFESIJNÉHO PROFILU PRACOVNÍKOV RANEJ STAROSTLIVOSTI A PREDŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA

**Branislav Pupala, Dana Masaryková,
Jana Fusková, Réka Kissné Zsámboki (Eds.)**

Projekt 2020-1-SK01-KA201-078304

Program rozvoja vzdelávacích kapacít
pre ranú starostlivosť a predškolské vzdelávanie

RAABE

Trnavská univerzita
2023

Editori:

Branislav Pupala
Dana Masaryková
Jana Fusková
Réka Kissné Zsámboki

Autori:

Emil Buzov
Jana Fusková
Arianna Kitzinger
Gergana Krasteva
Dana Masaryková
Branislav Pupala
Darija Skubic
László Varga
Réka Kissné Zsámboki
Marcela Batistič Zorec

Grafický dizajnér:

Lucia Horineková

ISBN: 978-80-8140-931-8 (PDF verzia)

Vydané vydavateľstvom:

Dr. Josef Raabe Slovensko, s. r. o., na žiadosť Trnavskej univerzity v Trnave

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2023

Projekt 2020-1-SK01-KA201-078304

Program rozvoja profesijných kapacít pre ranú starostlivosť a predškolské vzdelávanie

OBSAH

ÚVOD	4
PROSTREDIE A FYZICKÝ PRIESTOR	7
KURIKULUM A VZDELÁVACIE PRÍSTUPY	15
PRACOVNÍCI RANEJ STAROSTLIVOSTI A PREDŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA	23
PARTNERSTVÁ S RODINAMI A KOMUNITAMI	33
DETI SO ŠPECIÁLNYMI POTREBAMI	43

ÚVOD

Posledné desaťročia sa naprieč celým svetom venuje ranej starostlivosti a predškolskému vzdelávaniu naozaj zvýšená pozornosť a táto oblasť zaznamenáva výrazný rozvoj. V zabezpečovaní rozsahu a kvality starostlivosti o deti v ranom a predškolskom veku sú medzi krajinami stále veľké rozdiely a nie všetkým deťom je poskytnutá starostlivosť a vzdelávanie rovnakej kvality. Snaha o napredovanie je však zjavná na lokálnych i regionálnych úrovniach, nepochybne však aj prostredníctvom globálnych medzinárodných iniciatív a politík.

Rozvoj a kvalita ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania je spojená s profesionalizáciou tých, ktorí ju poskytujú, a miera ich profesionality je aj podmienkou a ukazovateľom úrovne poskytovania tejto služby. V oblasti ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania sa intenzívne kumulujú nové poznatky, na ktorých sa profesia v súčasnosti buduje a ktoré sa stávajú súčasťou profesijného profilu a kompetencií tých, ktorí v danej oblasti pôsobia v pedagogických či iných podporných profesiách. Učitelia a poskytovatelia služieb v ranej starostlivosti a predškolskom vzdelávaní sú pre svoje profesie pripravovaní cez iniciačné vzdelávacie programy, ktoré sú štartom do profesie, no kde sa ich profesijný rozvoj nekončí, ale len začína. Profesionálne kompetencie si následne budujú v praktickej činnosti a v sprievode, a za podpory rôznych programov profesijného rozvoja, ktoré udržiavajú, inovujú a zlepšujú ich profesijné kompetencie v súlade s ich potrebami, ako aj novým poznáním, ktoré sa v danej oblasti produkuje a posúva. Hoci v oblasti ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania pôsobia pracovníci s rôznym stupňom formálneho vzdelania či s diferencovaným odborným profilom, nepochybne existujú poznatkové jadrá, ktoré sa vzťahujú na každého, kto v danej oblasti pôsobí a kto sa s ňou profesijne identifikuje.

Tento materiál je jedným zo základných výstupov projektu medzinárodnej spolupráce Erasmus+ s názvom *Program rozvoja vzdelávacích kapacít pre ranú starostlivosť a predškolské vzdelávanie*, na ktorom spoločne pracovali odborníci na ranú starostlivosť a predškolské vzdelávanie z univerzít štyroch európskych krajín: Trnavská univerzita (Slovensko), Šopronská univerzita (Maďarsko), Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Veliko Tarnovo (Bulharsko) a Ľubľanská univerzita (Slovinsko), ako aj spolupracujúcich materských škôl v týchto krajinách. Ide o výstup, ktorý sa snaží poskytnúť rámcové kurikulum profesijného rozvoja pre odborníkov pôsobiacich v službách ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania, ktorý reprezentuje výber súčasných jadrových poznatkov tohto odboru a cez ktoré sa budujú potrebné profesionálne kompetencie odborníkov pracujúcich v príslušnej oblasti na rôznych pozíciách.

Tento dokument má názov *Kurikulum pre rozvoj profesijného profilu pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania* a je súborom sylabov smerujúcich k rozvoju profesijných kompetencií pri práci s deťmi raného a predškolského veku v inštitucionálnom prostredí jaslí a materských škôl. Materiál je založený na modulovom systéme, čo znamená, že jeho obsah sa člení na samostatné tematické moduly, ktoré sú takéto:

1. Prostredie a fyzický priestor
2. Kurikulum a vzdelávacie prístupy
3. Pracovníci ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania
4. Partnerstvá s rodinami a komunitami
5. Deti so špeciálnymi potrebami

Voľba modulov nebola náhodná. Cielene korešponduje s tematickými jednotkami široko známeho hodnotiaceho nástroja ACEI GGA – *Global Guidelines Assessment for Quality Improvements in Early Childhood Education (Global Guidelines for the Education and Care of Young Children – Childhood Education International (ceinternational1892.org)*, čím sa prepájajú stanovené okruhy indikátorov kvality raného vzdelávania s profesijnými kompetenciami odborníkov, ktorí v tejto službe pôsobia. Súčasne sa tak validizujú vzťahy medzi obsahmi profesijného vzdelávania a kľúčovými faktormi, ktoré určujú kvalitnú a efektívnu prácu s malými deťmi.

Každý modul tohto programu je spracovaný tak, že obsahuje základnú charakteristiku témy modulu, vymedzuje učebné výstupy (poznatky a zručnosti), ktoré sa absolvovaním vzdelávania v danom module dajú dosiahnuť, a vlastný obsah/sylabus modulu. Ten je členený na tematické jednotky, ktoré sú detailne charakterizované a konkretizované. Každý modul sa končí výberom relevantných literárnych zdrojov, ktoré sú dostupné v online prostredí v angličtine, aby bol každý modul dostupný v medzinárodne používanom jazyku a nelimitoval sa na lokálne zdroje. Zdroje v iných jazykoch, samozrejme, môžu byť dopĺňané používateľmi modulov alebo celého programu. Zdroje môžu slúžiť ako priamy študijný materiál, môžu však slúžiť aj ako podklad prípravy zjednodušených študijných materiálov. To všetko v závislosti od toho, na aké účely a pre aké cieľové skupiny bude kurikulum alebo jeho jednotlivé moduly použité.

Program je zamýšľaný tak, aby bol flexibilný a adaptovateľný. Môže byť použitý ako celok alebo sa môže samostatne či vo vzájomnej kombinácii používať ktorýkoľvek zo spracovaných modulov. Záleží na vzdelávacích potrebách a záujmoch používateľov či poskytovateľov vzdelávania. Kurikulum môže slúžiť ako podklad či inšpirácia pri tvorbe programov iniciačného profesijného vzdelávania, či pri tvorbe programov profesijného rozvoja pre pracovníkov v oblasti ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Z hľadiska učebných cieľov je program nastavený maximalisticky, no tieto ciele možno redukovať alebo prispôbovať vzdelávacím potrebám tým, pre koho bude program alebo jeho časť použitý. Dá sa adaptovať

tak, aby sa na jeho základe poskytovali dlhodobé i krátkodobé kurzy profesijného vzdelávania.

Program je výstupom medzinárodného tímu, má nadregionálny charakter a odráža európsku skúsenosť a realitu založenú na súčasnom globálnom poznaní odboru. Neviaže sa na špecifické národné politiky ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Z tohto pohľadu je teda univerzálny a otvorený aj v zmysle dopĺňania lokálne viazaných poznatkov a potrieb.

Ako už bolo uvedené, materiál je výstupom spoločnej práce akademikov i praktikov v oblasti predškolského vzdelávania zo Slovenska, Maďarska, Bulharska a Slovinska a okrem editorskej práce autorov Branislav Pupala, Dana Masaryková, Jana Fusková (Slovensko) a Réka Kissné Zsámboki (Maďarsko) na ňom autorsky pracovali Arianna Kitzinger, László Varga (Maďarsko), Emil Buzov, Gergana Krasteva (Bulharsko), Darija Skubic a Marcela Batistič Zorec (Slovinsko).

Editori

DETAILY MODULU	
Názov modulu	PROSTREDIE A FYZICKÝ PRIESTOR
Opis modulu	Socializácia a vzdelávanie nie sú len intelektuálna a interakčná činnosť, ktorá sa odohráva v medziľudskej komunikácii na základe kurikulárnych predpokladov, ale odohráva sa vo fyzickom priestore, prostredí a čase, ktoré na socializáciu a vzdelávanie majú priamy i nepriamy vplyv. Priestor, materiálne a fyzické prostredie i časové usporiadanie raného vzdelávania majú na vývin detí špecifický socializačný dosah, ktorý má takú silu, že sa mu niekedy hovorí „skrytý“ alebo „tretí“ učiteľ. Fyzickým prostredím tu okrem širokého prostredia a miesta, kde deti žijú, myslíme najmä architektonické usporiadanie prostredia (budovy materskej školy, vnútornej organizácie priestorov, tried, chodieb, toaletných kútikov, jedální, prechodových miestností), exteriérových priestorov (ihrísk, školských záhrad, prepojení s okolitým prostredím), ako aj samotného materiálneho vybavenia tried a iných priestorov, ktoré vytvárajú vlastné učebné prostredie. Tento modul sprostredkúva témy týkajúce sa vplyvu fyzického prostredia na socializáciu detí v ranom vzdelávaní. Odkrýva sa vlastne „skryté kurikulum“ vyplývajúce z organizácie priestorových podmienok vzdelávania s jeho dosahom na telesnú socializáciu, kognitívny a emocionálny rozvoj, v súvislosti s bezpečnosťou detí, zabezpečením ich spokojnosti, pohody a zdravia. Modul poskytuje aj nástroje, ako fyzické a materiálne prostredie pozorovať, vyhodnocovať a navrhovať v súlade s potrebami kvalifikovaného poskytovateľa ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Modul sa opiera najmä o poznanie ponúkané cez výskumný prúd „priestorových štúdií“ vo výskume predškolského vzdelávania. Cieľom je poskytnúť aktuálne poznanie v danej oblasti a posilniť schopnosť pracovníkov podieľať sa na tvorbe kvalitného fyzického prostredia, jeho primeranej organizácii, aby malo na deti stimulačný a rozvojový vplyv.

UČEBNÉ VÝSTUPY PO ABSOLVOVANÍ MODULU (vedomosti a spôsobilosti)	
Absolventi modulu budú schopní:	
UV1	Porozumieť vplyvu fyzického prostredia a priestoru na socializáciu, vývin a vzdelávanie detí, chápať priestor ako „skrytého“ učiteľa.
UV2	Navrhnuť a dotvoriť fyzické prostredie triedy a okolitých priestorov, ktoré je bezpečné, podnecujúce a zabezpečuje zdravý a spokojný pobyt detí.
UV3	Chápať architektonické riešenie priestorov ako socializačný faktor s podnecujúcimi a inhibičnými faktormi.
UV4	Organizovať vnútorné a vonkajšie priestorové podmienky tak, aby umožňovali efektívnu komunikáciu a interakciu medzi deťmi, medzi učiteľkou a deťmi, aby umožňovali vyvážené možnosti na spontánne i organizované aktivity, autonómiu, intimitu i sociálnu akčnosť dieťaťa.
UV5	Zosúladiť priestorové usporiadanie prostredia v súlade s podnecovaním a organizovaním pohybu detí, ich telesnou socializáciou, estetickým a emocionálnym rozvojom.
UV6	Posudzovať a poskytovať materiál, ktorý je bezpečný, podnecujúci, umožňujúci aktívne hrové aktivity, stimuluje myslenie, pozitívne emócie a je primeraný variabilným schopnostiam detí.
UV7	Zabezpečovať hygienické podmienky socializácie, vývinu a vzdelávania, ktoré zodpovedajú potrebám detí, príslušným hygienickým normám, a vedieť ich posúdiť z pohľadu spokojnosti detí, ich bezpečnosti a zdravia.
UV8	Podnecovať participatívnosť detí pri organizovaní a usporiadaní prostredia.
UV9	Pozorovať vlastnosti priestoru a fyzického prostredia z pozície tretej osoby (výskumníka).
UV10	Použiť dostupné škály na posúdenie kvality fyzického prostredia.

NÁČRT OBSAHU (ZOZNAM TÉM, KTORÉ MODUL POKRÝVA) Sylabus a anotácia jednotlivých tém

- **Priestor a miesto v ranom vzdelávaní**

Individuálny, sociálny a fyzický priestor ako tri faktory materiality prostredia. Miesto a priestor v socializačnom procese vytvárania identít detí, ich autonómie a vzťahov k svetu. Vzťah medzi fyzickým priestorom a miestom, ktoré sa spoluvytvára medzi dospelými a deťmi a umožňuje akčnosť zmysluplnú pre deti. Priestor pre deti a detský priestor. Súčasná tematizácia problému vo výskume a v teórii raného vzdelávania. Humánna geografia prostredia raného vzdelávania.

- **Architektúra budovy, jej vnútorná priestorová organizácia a ich socializačné efekty**

Inštitucionalizácia predškolského vzdelávania a vyčleňovanie prostredia na jeho realizáciu. Podmienky kolektívnej ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Budovy na ranú starostlivosť a predškolské vzdelávanie. Priestorová analýza školských budov, osobitne budov na rané vzdelávanie. Lokalita budovy. Pôdorys budovy. Architektúra a rozvrhnutie miestností. Vzťahy medzi miestnosťami. Priestory a veková štruktúra detí. Triedy, spálne, herne, chodby, šatne, prechodové miestnosti. Hygienické miestnosti. Interakčné miestnosti, zóny pre verejnosť (rodičov). Kuchyňa a jedáleň. „Zakázané“ zóny. Priestory pre personál. „Chlapčenské“ a „dievčenské“ zóny. Priestorové presuny detí. Priestor a časový harmonogram tried. Verejný a privátny priestor a ich interakcie. Stravovacie rituály a ich priestorové súvislosti.

- **Priestorové usporiadanie triedy a jej vplyv na komunikačné a sociálne správanie detí**

Priestorová voľnosť a obmedzenia v triede. Veľkosť triedy a veľkosť detskej skupiny. Priestorová štruktúrovanosť prostredia. Analýza priestorových zón v triede. Kurikulum a priestor triedy. Trieda z hľadiska denného režimu a časového harmonogramu. Stimulatívnosť prostredia. Usporiadanie nábytku v triede. Zariadenie a nábytok pre deti. Učebné zóny, oddychové zóny, zóny spoločných aktivít, privátne a verejné zóny. Viditeľné a neviditeľné zóny. Bezpečnosť prostredia. Zóny na pohyb, interakciu, izolované zóny. Učiteľský a detský priestor v triede. Interakcia rôznych zón. Zóna hluku a zóna ticha. Flexibilita a fixnosť prostredia triedy.

- **Detské vnímanie priestoru**

Vnímanie priestoru deťmi z vývinovej perspektívy. Priestorová orientácia detí. Vnímanie tvarov, veľkosti a textúry predmetov. Zvuky v prostredí. Objekty a deti: trvalosť objektov, ich pohyb. Smerová orientácia detí v priestore. Osoby v priestore a čase. Koordinácia zmyslov a motoriky v priestorovej a časo-

vej orientácii. Pomoc v priestorovej orientácii. Vnímanie vzdialenosti. Priestor a orientácia v priestore vo vzťahu ku kurikulu raného vzdelávania.

- **Exteriérové prostredie a jeho organizácia**

Funkcie exteriéru predškolského zariadenia. Exteriérové aktivity v ranom vzdelávaní. Exteriér ako miesto a ako priestor. Detské záhrady a detské ihriská. Exteriér ako prírodné prostredie, ako priestor hry, pohybu, objavovania. Exteriér a kurikulum raného vzdelávania. Stimulačné možnosti exteriérového prostredia. Plochy externého prostredia. Exteriér a počasie, environmentálne aspekty exteriérového prostredia. Bezpečnosť exteriérového prostredia. Akčné zóny detských ihrísk a záhrad. Hranice interiéru a exteriéru, prechody medzi interným a externým prostredím. Interakcie medzi deťmi, skupinami detí a dospelými v externom prostredí. Dynamika aktivít v exteriérovom prostredí.

- **Materiálne vybavenie učebného prostredia**

Ekonomika materiálneho vybavenia učebného prostredia. Nábytok, jeho usporiadanie, prispôsobenie deťom. Kritériá výberu nábytku. Plasty, prírodné a kovové materiály. Hračky a ich vzťah ku kurikulu. Kritériá výberu hračiek a hracieho materiálu. Organizácia dostupnosti hračiek. Literárny materiál. Knihy, detské časopisy, zdroje literatúry. Dostupnosť tlačenej kníh a časopisov. Výtvarný a modelovací materiál. Materiál, zvuky a hudba. Materiál na písanie. Pracovné náradie. Náradie na cvičenie a športové hry. Podlahový materiál. Materiálne vybavenie učebných a oddechových priestorov. Toalety a hygienické zariadenia. Bezpečnosť materiálu, druhy použitého materiálu. Drevo, plast, kov, piesok, voda. Rastliny a živočíchy v triede a v prostredí zariadenia. Interaktívny materiál, počítačové a informačné technológie.

- **Fyzické prostredie v zmenách ročných sezón a klimatických podmienok**

Sezónne podmienky priestorového správania. Organizačný režim inštitúcie s ohľadom na ročnú sezónu, počasie a klimatické podmienky. Interiérové a exteriérové aktivity v odlišných ročných sezónach a klimatických podmienkach. Rané vzdelávanie a fyzická geografia prostredia (porovnávací prístup k oblastiam s rozličnými geografickými polohami). Vizualita inštitúcie a triedy v rozličných sezónach. Krátke a dlhé dni v roku, biorytmus detí. Zdravotné súvislosti sezónnych podmienok. Kurikulum a sezónne cykly.

- **Estetika prostredia z pohľadu detí a dospelých**

Vizualita priestorov. Vizualne odkazy pre deti a dospelých. Steny a nástenky v priestoroch predškolského zariadenia. Výzdoba ako druh detského a učiteľského umenia. Farebnosť a vizuálna obsadenosť stien. Distribúcia moci

pri estetickom spracovaní priestorov. Kreativita a participácia detí na vytváraní estetiky prostredia. Poňatie čistoty prostredia. Rituály upratovania v predškolskom prostredí. Hranice poriadku a neporiadku v očiach detí a personálu predškolských zariadení. Detská estetika a estetika pre deti v prostredí tried a predškolskej inštitúcie. Expozície pre verejnosť a pre deti. Muzeálna estetika vs. živá estetika prostredia. Tradícia estetiky a umenia v rôznych modeloch predškolskej starostlivosti.

- **Priestor a pohyb**

Prostredie predškolského zariadenia z hľadiska dynamiky pohybu. Priestory na pohyb, presúvanie a pokojový režim. Stimulačná a utlmujúca funkcia priestorov. Disciplinácia tela priestorom. Fyzické aktivity detí v ranom vzdelávaní. Exteriéry a interiéry v pohybovom režime. Cielený a spontánny pohyb detí v predškolskom zariadení. Akčný rádius detí v rôznych vekových kategóriách. Podnecovanie pohybových zručností v priestore. Zariadenie priestorov a pohyb detí. Priestor z pohľadu cielenej a pohybovej výchovy detí.

- **Hygiena v socializácii detí**

Tradície hygienických noriem v ranej starostlivosti a predškolskom vzdelávaní. Hranice medzi zdravotnou a vzdelávacou starostlivosťou. Medikalizácia predškolského prostredia. Hygienické zóny v priestoroch predškolského zariadenia. Hygienické pravidlá, hygienické rituály. Organizácia hygienických úkonov. Vývin hygienickej autonómie v ranom detstve. Prostredie, vizualita a usporiadanie hygienických zariadení (WC, kúpeľne) v predškolských zariadeniach. Formy starostlivosti o telo. Oblečenie personálu a oblečenie detí. Vzorce a rituály obliekania. Hygiena spánku a prostredia na spanie a oddych. Stravovací a pitný režim. Jedlo v ranom vzdelávaní: stravovanie, stolovanie a rituály jedenia. Príprava a distribúcia jedla. Hygienické obmedzenia a odporúčania, zákazy a príkazy. Jedálny lístok a poňatie „zdravého stravovania“. Stravovacie správanie detí. Medzi chorobou a zdravím v predškolskom vzdelávaní. Profesie v ranom vzdelávaní: medzi zdravotníctvom a učiteľstvom.

- **Časové sekvencie v organizácii raného vzdelávania**

Raná starostlivosť a vzdelávanie v perspektíve časových limitov. Celodenný, poldenný alebo kratší pobyt v zariadení: percepčia misie raného vzdelávania. Analýza denných harmonogramov. Časová flexibilita a stabilita v časovom usporiadaní. Časové sekvencie v závislosti na veku detí. Časové sekvencie detí a časové sekvencie pracovníkov predškolských zariadení. Čas aktívny a čas pasívny. Časová organizácia triedy a časová organizácia inštitúcie. Ritualizácia časových sekvencií a prechodov medzi nimi. Socializácia a disciplinácia časom.

- **Nástroje na vyhodnocovanie fyzického a učebného prostredia**

Vyhodnocovanie prostredia z hľadiska nasledujúcich kritérií: transparentnosť, štruktúra, flexibilita a rezponzivita, prístupnosť materiálov, funkčná diverzita, reprezentácia detí v prostredí. Využitie ACEI *Global guidelines assesement for early childhood education*. Etnografické pozorovanie prostredia. *Early childhood environment rating scale (ECERS 3)*.

Zdroje

- ABBAS, M. Y., OTHMAN, M. 2010. Social behaviour of preschool children in relation to physical spatial definition. *Procedia – Social and Behavioural Sciences*, 5, 935–941. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.213>. Social behaviour of preschool children in relation to physical spatial definition - Science Direct
- BERTI, S., CIGALA, A., SHARMAHD, N. 2019. Early Childhood Education and Care Physical Environment and Child Development: State of the art and Reflections on Future Orientations and Methodologies. *Educational Psychology Review*, 31, 991–1021 <https://doi.org/10.1007/s10648-019-09486-0>
- BERTI, S. CIGALA, A., GRAZIA, V. 2022. How do children represent their ECEC spaces? An investigation by means of drawings and interviews, *Journal of Environmental Psychology*, Volume 83, 101854, <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2022.101854>
- BRILLANTE, P., MANKIW, S. 2015. A sense of place: Human geography in the early childhood classroom. *YC: Young Children* 70 (3): 16-23. A Sense of Place: Human Geography in the Early Childhood Classroom | NAEYC
- CLARK, A. 2010. *Transforming Children’s Spaces: Children’s and Adults’ Participation in Designing Learning Environments*. London: Routledge.
- DUHN, I. 2012. Places for pedagogies, pedagogies for places. *Contemporary Issues in Early Childhood* 13 (2), 99-107. Places for Pedagogies, Pedagogies for Places (sagepub.com)
- FRANK, C. 1999. *Ethnographic eyes: A teacher’s guide to classroom observation*. Portsmouth, NH: Heinemann.
- FREDRIKSEN, B. C. 2012. Providing materials and spaces for the negotiation of meaning in explorative play: Teachers’ responsibilities, *Education Inquiry*, 3(3), 335-352, DOI: 10.3402/edui.v3i3.22039
- HARMS, T., CLIFFORD, R. M., CRYER, D. 2014. *Early childhood environment rating scale (ECERS 3)*. New York: Teachers College Press.
- HARRISON, L., J. SUMSION (Eds.) 2014. *Lived spaces of infant-toddler education and care. Exploring diverse perspectives on theory, research and practice*. New York: Springer.
- JOBB, C. 2019. Power, space, and Place in Early Childhood Education. *Canadian Journal of Sociology*. 44(3), 211-232. View of Power, Space, and Place in Early Childhood Education (ualberta.ca)
- *Journal of Pedagogy*. Volume 9. 2018: Issue 1 (June 2018) Special Issue Title: Spaces of Early Childhood: Spatial Approaches in Research on Early Childhood Education and Care, <https://sciendo.com/issue/JPED/9/1>

- KIM, J., KIM, K. 2020. (Re) thinking preservice teachers' field experiences through a spatial lens. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 41(2), 148 - 161, DOI: 10.1080/10901027.2019.1607633
- KNAUF, H. 2019. Physical Environments of Early Childhood Education Centres: Facilitating and Inhibiting Factors Supporting Children's Participation. *International Journal of Early Childhood*. 51, 355–372
<https://doi.org/10.1007/s13158-019-00254-3>
- LØKKEN, G., MOSER, T. 2012. Space and materiality in early childhood pedagogy – introductory notes. *Education Inquiry*, 3(3), 303–315. Space and materiality in early childhood pedagogy – introductory notes (tandfonline.com)
- NORDTØMME, S. 2012. Place, space and materiality for pedagogy in a kindergarten, *Education Inquiry*, 3(3), 317-333, DOI: 10.3402/edui.v3i3.22037
- RASMUSSEN, K. 2003. Places for children, children's places. *Childhood*, 11, 155-173. Places for Children – Children's Places - Kim Rasmussen, 2004 (sagepub.com)
- RUTANEN, N. 2017. Spatial perspective on everyday transitions within a toddler group care setting. In L. Li, G. Quiñones, & A. Ridgway (Eds.), *Studying babies and toddlers* (pp. 49–62). Singapore: Springer.
- SANDELL, E. J., HARDIN, B. J., WORTHAM, S. C. 2010. Using ACEI's Global Guidelines Assessment for Improving Early Education, *Childhood Education*, 86:3, 157-160, DOI: 10.1080/00094056.2010.10523137
- SANDO, O. J. 2019. The physical indoor environment in ECEC settings: Children's well-being and physical activity. *European Early Childhood Journal*, 27(4), 506–519. Full article: The physical indoor environment in ECEC settings: children's well-being and physical activity (tandfonline.com)
- SATTA, C. 2015. A proper place for a proper childhood? Children's spatiality in a play centre. In *Children's Spatiality: Embodiment, Emotion and Agency*, edited by A. Hackett, L. Procter and J. Seymour, 178-197. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- SPENCER, C., BLADES, M. (Eds.). 2006. *Children and their Environments. Learning, Using and Designing Spaces*. Cambridge: Cambridge University Press.
- VUORISALO, M., RUTANEN, N., RAITTILA, R. 2015. Constructing relational space in early childhood education, *Early Years*, 35(1), 67-79, DOI: 10.1080/09575146.2014.985289

DETAILY MODULU	
Názov modulu	Kurikulum a vzdelávacie prístupy
Opis modulu	Kurikulum predstavuje rámec cieľov, obsahu a námetov aktivít na získavanie skúseností detí v procese ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Je to nástroj, ktorý posilňuje vzdelávaciu funkciu tejto starostlivosti, tlmí živelnosť a zvyšuje profesionalitu poskytovaného servisu. Je to nástroj, ktorý má niekoľko koncepčných úrovní: štátny, regionálny, lokálny, vnútroškolský, triedny, často doplnený individuálnymi vzdelávacími programami šitými na mieru najmä deťom so špeciálnymi potrebami. Nie všetky úrovne vždy formálne existujú (pre ranú starostlivosť do troch rokov mnohé krajiny neurčujú národné kurikulum), na úrovni konkrétnych skupín detí vždy existujú aspoň intuitívne programy aktivít a rozvoja. Kurikulum na každej úrovni môže byť rôznorodé a súvisí s celkovou filozofiou starostlivosti a raného vzdelávania. Na národnej úrovni môže ísť o detailné a na obsah zamerané kurikulum spojené s detailným vymedzovaním štandardov učebného výkonu detí. Môže ísť aj o veľmi rámcové kurikulum, ktoré je založené na hodnotách presadzovaných vo výchove. V ranej starostlivosti sa preferuje holistické kurikulum, ktoré berie ohľad na celkovú socializáciu a rozvoj detí a adaptuje sa na ich potreby. Rané vzdelávanie vyžaduje naozaj špecifické kurikulum, ktoré sa vyznačuje vysokou mierou senzitivity voči samotným deťom. Musí byť v reálnom súlade s vývinovými vlastnosťami a aktuálnymi schopnosťami detí a musí na ne reagovať. Najmä v raných obdobiach (u detí do troch rokov) kurikulum nemožno vnímať inak ako responzibilné a založené na interakciách s aktuálnymi schopnosťami detí. Kurikulum navádza aj na to, akú pedagogiku a aké prístupy dospelí volia pri vzdelávaní a vývinovej podpore detí. Je viac ako samozrejmé, že pedagogika v ranom vzdelávaní je založená na podnecovaní vlastných aktivít detí a spravidla má formu hier. Pedagogický repertoár v predškolskom vzdelávaní musí byť veľmi pestrý a flexibilný. Treba počítať aj s tým, že v ranej starostlivosti a vzdelávaní sa prelína spontánna socializácia a zámerné vzdelávanie, kurikulum preto nie je uzavreté a nemôže byť vždy explicitné.

	Holistické kurikulum nevyučuje ani smerovanie k následnej akademickej príprave a relevantnej kultúrnej socializácii. Preto vyžaduje aj štruktúrovaný prístup v rámci tradičných oblastí gramotnosti (jazyková gramotnosť, matematická gramotnosť, prírodovedná gramotnosť a pod.). Aj tu však pedagogická práca zohľadňuje integrované prístupy a hrové učebné aktivity. Profesionálne pripravené a funkčné kurikulum je spojené so schopnosťou vyhodnocovať jeho výsledky a efektívnosť. Evalvácia kurikula a vzdelávacích prístupov je súčasťou profesionálnej práce v oblasti ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania a podmienkou ich zlepšovania.

UČEBNÉ VÝSTUPY PO ABSOLVOVANÍ MODULU (vedomosti a spôsobilosti)	
Absolventi modulu budú schopní:	
UV1	Identifikovať rôznorodé podoby kurikula raného vzdelávania v medzinárodnej perspektíve.
UV2	Aktívne používať formálne kurikulum pri príprave vzdelávacích programov pre konkrétne skupiny detí.
UV3	Aplikovať kurikulum prostredníctvom prostredia a variabilných učebných aktivít.
UV4	Chápať responzibilné kurikulum s ohľadom na vývinové potreby a možnosti detí.
UV5	Transformovať kurikulum do zmysluplných učebných a hrových aktivít.
UV6	Navrhovať lokálne a školské kurikulum.
UV7	Vytvárať konkrétny plán učebných aktivít.
UV8	Uplatňovať široké spektrum podnecujúcich učebných metód za použitia vhodných učebných zdrojov a materiálov, ktoré podnecujú aktívne učenie sa detí.
UV9	Vyhodnocovať účinnosť kurikula a uplatňovaných pedagogických prístupov.

NÁČRT OBSAHU (ZOZNAM TÉM, KTORÉ MODUL POKRÝVA) Sylabus a anotácia jednotlivých tém

- **Kurikulum z historického hľadiska a v medzinárodnom porovnaní**

Kurikulum v predškolskom a školskom vzdelávaní. Zrod štátneho kurikula a kurikula jednotlivých inštitúcií. Vývoj ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania s ohľadom na ich ciele a funkcie. Centralizácia kurikula v socialistických režimoch a v modernej histórii vzdelávania. Globalizácia kurikula v súčasnosti. Regulácia vzdelávania prostredníctvom kurikulárnej politiky.

- **Kurikulum pre batolátá, rané detstvo a predškolské vzdelávanie**

Starostlivosť, socializácia, vývinová podpora a vzdelávanie. Prieniky a dôrazy v jednotlivých periódach od narodenia po vstup do školy. Kontinuitné kurikulum, separované programy. Je potrebné kurikulum pre batolátá? Od starostlivosti o telo, komunikačnú socializáciu po akademické kurikulum s prípravou na vstup do školy. Kurikulum v systéme unitárnej a rozdelenej starostlivosti. Dlhodobé a krátkodobé plány výchovnej starostlivosti v rôznych vekových kategóriách.

- **Manažment kurikula**

Vývoj a inovácia kurikula na centrálnej úrovni. Subjekty ovplyvňujúce kurikulárny vývoj. Politické, profesijné a verejné záujmy v kurikulárnom vývoji. Prenos štátneho kurikula na lokálnu, regionálnu a inštitucionálnu úroveň. Kurikulum a rodičovská verejnosť. Kurikulum konkrétnych zariadení ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Kurikulum a pracovníci v predškolských zariadeniach. Kurikulum a učebné materiály, metodické príručky a učebné prostredie. Učebný plán v triedach a skupinách detí. Participácia komunity, rodičov a detí na tvorbe kurikula.

- **Vzdelávacie ciele, učebné štandardy a vzdelávací obsah**

Funkcie ranej starostlivosti a ciele raného a predškolského vzdelávania. Sociálna, zdravotná, ekonomická a pedagogická funkcia. Pedagogizácia ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Vzdelávacie ciele vo vzťahu k pedagogickej a sociálnej funkcii. Dlhodobé a krátkodobé ciele. Ciele pre vývinové domény: kognitívnu, sociálnu, emocionálnu, fyzicko-motorickú. Ciele pre obsahové oblasti vzdelávania. Štandardy ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Štandard ako výkonová a obsahová požiadavka. Detailnosť alebo rámcovosť učebných štandardov.

- **Responzibilné a holistické kurikulum**

Svet dieťaťa, prejavy vývinu a komunikácia s okolím. Prepojenosť fyzického, psychického a sociálneho života detí. Konanie detí v prostredí. Citlivosť starostlivosti a vzdelávania voči životným prejavom dieťaťa. Kurikulum ako odpo-

ved' na vývinové potreby a možnosti detí. Komplexnosť, otvorenosť a integrita kurikula. Spojenie kurikula s každodenným životom, rodinným prostredím a komunitou. Komunikatívnosť v prostredí, flexibilita cieľov a prepájanie vývinu, starostlivosti, socializácie a vzdelávania. Pohoda a spokojnosť detí.

- **Inkluzívne kurikulum a individualizácia raného vzdelávania**

Kultúrna, sociálna a individuálna diverzita detí raného a predškolského veku. Kurikulum ako príležitosť pre každé dieťa. Univerzálny dizajn učenia. Princípy inkluzívneho vzdelávania: participácia každého dieťaťa, podpora detí a učiteľov, orientácia na potenciál detí, flexibilita kurikula a prostredia, kooperácia s rodičmi a komunitou. Odstraňovanie bariér pri účasti na predškolskom vzdelávaní. Spoločné vzdelávacie prostredie a individualizovaný prístup k rozvoju. Individuálne programy rozvoja. Podporné opatrenia podľa špecifických potrieb detí.

- **Kurikulum a vzdelávacie oblasti**

Všeobecné domény rozvoja a špecifické obsahové oblasti predškolského vzdelávania. Vzájomný vzťah v rámci holistického prístupu. Domény: fyzický vývin, komunikácia a jazyk, osobnostný, sociálny a emocionálny rozvoj. Obsahové oblasti: raná gramotnosť, matematické idey, porozumenie okolitého sveta, expresívne umenie a dizajn. Integrácia domén a oblastí v programoch ranej starostlivosti a vzdelávania a v plánoch aktivít. Vyjadrenie domén a obsahových oblastí v kurikulárnych dokumentoch a programoch. Učebné aktivity vo vzťahu k doménam o obsahom.

- **Tvorba učebných plánov pre ranú starostlivosť a predškolské vzdelávanie**

Plánovanie konkrétnych programov pre ranú starostlivosť a predškolské vzdelávanie. Ročné a krátkodobé plány. Dizajn plánov. Vzdelávacie ciele v učebných plánoch. Učebný plán ako dizajn učebných aktivít. Zodpovednosť za učebný plán a jeho realizáciu. Učebný plán a flexibilita kurikula. Učebné aktivity, rutinné činnosti a bežný režim v učebnom pláne. Učebný plán ako balík učebných materiálov a dizajnu aktivít. Stabilita a inovácia učebných plánov. Učebný plán ako nástroj komunikácie a spolupráce s rodinou a širším okolím. Formálnosť a funkčnosť učebných plánov.

- **Vzdelávacie metódy**

Metódy ako celkový prístup k deťom a ich rozvoju. Metóda ako komunikačná stratégia dospelých a detí. Metódy vo vzťahu k doménam rozvoja a obsahových oblastí vzdelávania. Metódy ako regulácia konania a aktivít detí. Metódy vo vzťahu k individuálnym a skupinovým aktivitám. Metódy a učebné prostredie. Flexibilita a variabilita metód. Prirodzenosť metód voči schopnostiam

detí. Metodické materiály. Hra ako prirodzená učebná metóda. Deťmi vedené a učiteľom vedené učebné aktivity. Metódy v režime dňa.

- **Učebné zdroje a učebné prostredie**

Prostredie z hľadiska podnetnosti pre deti. Prostredie a učenie. Materiálne zabezpečenie učebných aktivít. Vzdelávacie materiál a jeho výber. Zdroje pre tvorbu didaktického materiálu. Hračky a ich kvalita. Prírodné a umelé učebné materiály. Učebný materiál vo vzťahu k jednotlivým komponentom kurikula. Digitalizácia učebného prostredia. Ekologické aspekty učebných materiálov. Bezpečnosť materiálneho prostredia. Učebný materiál v exteriéri a interiéri. Učebný materiál vo vzťahu ku kultúrnej a sociálnej diverzite detí.

- **Evaluácia kurikula**

Evaluácia kurikula na štátnej, lokálnej, školskej a triednej úrovni. Konfrontácia plánovaného, realizovaného a dosiahnutého kurikula. Inovácia kurikula podľa výsledkov evaluácie. Evaluácia ako nástroj kontroly a nástroj inovácií. Evaluácia cez vzdelávacie štandardy. Evaluácia dizajnu a funkčnosti kurikula. Evaluačné nástroje a postupy. Evaluácia a efektívnosť kurikula. Externá a interná evaluácia kurikula. Kurikulárne zmeny a kurikulárne inovácie. Evaluácia v induktívnom a deduktívnom procese tvorby kurikula.

- **Hodnotenie progresu detí**

Formatívne hodnotenie ako prirodzená súčasť učenia a vývinového procesu. Denné pozorovanie detí a jeho pravidelná reflexia. Pozorovanie úspechu, progresu, záujmov a učebných postupov detí. Zdieľanie výsledkov pozorovaní s rodičmi a celým tímom, ktorý sa na starostlivosti podieľa. Zaznamenávanie progresu. Etapy formálneho spracovania hodnotenia ako profilu dieťaťa. Informatívna nasýtenosť správy o dieťati. Dokumentácia o učebnom prograse detí. Portfólium ako dokumentačný materiál. Hodnotenie ako nástroj individualizácie vzdelávania a voľby podporných opatrení.

Zdroje

- ANNING A., EDWARDS A. 1999. Promoting Children's Learning from Birth to Five: Developing the new early years professional. Buckingham: Open University Press.
- FILE, N., MUELLER, J. J., WISNESKI, D. B. (Eds.). 2012. Curriculum in early childhood education: Re-examined, rediscovered, and renewed. New York, NY: Routledge.
- HEDGES, H., COOPER, M. 2014. Engaging with holistic curriculum outcomes: Deconstructing 'working theories'. *International Journal of Early Years Education*, 22(4), 395_408. doi: 10.1080/09669760.2014.968531
- HEDGES, H., CULLEN, J. 2005. Subject Knowledge in Early Childhood Curriculum and Pedagogy: Beliefs and Practices. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 6(1), 66–79. <https://doi.org/10.2304/ciec.2005.6.1.10>
- HORN, E., PALMER, S. B., BUTERA, G. B., LIEBER, J. A. at al. 2015. Six Steps to Inclusive Preschool Curriculum: A UDL-Based Framework for Children's School. Brookes Publishing
- Infant/Toddler Curriculum and Individualisation. National Infant & Toddler Child Care Initiative @ ZERO TO THREE, February 2010. Infant/Toddler Curriculum and Individualization Module (yumpu.com)
- JANČEC, L., VORKAPIČ, S. T., VODOPIVEC, J. L. 2015. Hidden Curriculum Determinants in (Pre) School Institutions: Implicit Cognition in Action. In J. Zhend (Ed.) *Exploring Implicit Cognition: Learning, Memory, and Social Cognitive Processes*. IGI Global, 2015, pp. 216-242. <https://doi.org/10.4018/978-1-4666-6599-6.ch011>
- JIAHONG SU, WEIPENG YANG, HUI LI. 2023. A Scoping Review of Studies on Coding Curriculum in Early Childhood: Investigating Its Design, Implementation, and Evaluation, *Journal of Research in Childhood Education*, 37(2), 341-361, DOI: 10.1080/02568543.2022.2097349

- KAGAN, S. L., KAUERZ, K., JUNUS, H. 2022. Preschool Programs: Effective Curricula. In: Tremblay, R.E., Boivin, M., Peters, R.DeV. (eds.), Melhuish, E. (topic ed.) Encyclopedia on Early Childhood Development [online]. <https://www.child-encyclopedia.com/preschool-programs/according-experts/preschool-programs-effective-curricula>.
- KASCAK, O., PUPALA, B., MBUGUA, T. 2015. Slovak preschool curriculum reform and teachers emotions: An analysis of Facebook posts. *Early childhood education journal*. 44(6), 573-580. Slovak Preschool Curriculum Reform and Teachers' Emotions: An Analysis of Facebook Posts | SpringerLink
- KNECHEL, M. 2021. How to Create a Lesson Plan for Toddlers. *Early Childhood Education Blog*. <https://www.himama.com/blog/how-to-create-a-lesson-plan-for-toddlers/>
- LALLY, J. R. 2000. Infants have their own curriculum. A responsive approach to curriculum planning for infants and toddlers. *Head Start Bulletin*, 67, 6-7. http://eclkc.ohs.acf.hhs.gov/hslc/ecdh/eecd/Curriculum/Definition%20Requirements/edudev_art_0032_071005.html
- MAVIDU, A., KAKANA, D. 2019. Differentiated Instruction in Practice: Curriculum Adjustments in Kindergarten. *Creative Education*, 10(3), 535-554. Differentiated Instruction in Practice: Curriculum Adjustments in Kindergarten (scirp.org)
- MOSS, P. 2013. The relationship between early childhood and compulsory education: A proper political question. In P. Moss (Ed.), *Early childhood and compulsory education: Reconceptualising the relationship* (pp. 2-49). Abingdon: Routledge.
- PETERSEN, S. H., WITTMER, D. S. 2008. *Infant and toddler development and the responsive program planning: A relationship-based approach*. Saddle river, NJ, Pearson Education Inc.
- PUPALA, B., MASARYKOVÁ, D. (Eds.) 2021. *Methodological handbook for cultural and social diversity in preschool education. Methodological manual for preschool teachers*. Bratislava: Raabe. <https://www.kusodiv.com/sk/files/>
- PUPALA, B., YULINDRASARI, H., RAHARDJO, M. M. 2022. Diversity and centrism in two contrasting early childhood education and care systems: Slovakia and Indonesia compared. *Human Affairs*, 32(2), pp. 145-161. <https://doi.org/10.1515/humaff-2022-0012>

- REIFEL, S. 2014. Developmental play in the classroom. In L. Brooker, M. Blaise, & S. Edwards (Eds.), *The SAGE handbook of play and learning in early childhood* (pp. 157_168). London: Sage.
- ROOPNARINE, J., JOHNSON, J. (Eds.). 2013. *Approaches to early childhood education*. (6th ed.). New York, NY: Pearson.
- SARACHO, O. 2012. *An integrated play-based curriculum for young children*. New York, NY: Routledge.
- SOLER, J., MILLER, L. 2003. The struggle for early childhood curricula: A comparison of the English Foundation Stage Curriculum, Te Whariki and Reggio Emilia. *International Journal of Early Years Education*, 11(1), 57-67. doi:10.1080/0966976032000066091
- Strategies and activities: Infant Toddler. Arkansas Child Development and Early Learning Standards. (2018). Early Care and Education Projects, College of Education and Health Professions, University of Arkansas. https://ecep.uark.edu/_resources/pdf_other/06_division_materials/strategies_activities_infant_toddler2018.pdf
- WOOD, E. 2013. *Play, learning and the early childhood curriculum* (3rd ed.). London: Sage.
- WOOD, E., HEDGES, H. 2016. Curriculum in early childhood education: critical questions about content, coherence, and control, *The Curriculum Journal*. 27(3), 387-405, DOI: 10.1080/09585176.2015.1129981

DETAILY MODULU	
Názov modulu	PRACOVNÍCI RANEJ STAROSTLIVOSTI A PREDŠKOLSKÉHO VZDELÁVANIA
Opis modulu	Vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve zohrávajú kľúčovú úlohu v komplexnom rozvoji malých detí. Táto oblasť uznáva kritické obdobie vývinu od narodenia po začiatok školskej dochádzky a zdôrazňuje dôležitosť poskytovania výchovného a stimulujúceho prostredia počas týchto formujúcich rokov. Výchova a starostlivosť v ranom detstve zahŕňa celý rad činností zameraných na podporu fyzickej, kognitívnej, sociálnej a emocionálnej pohody detí. Zahŕňa vytvorenie inkluzívneho a podporného prostredia, v ktorom môžu deti skúmať, učiť sa a rozvíjať svoj jedinečný potenciál. Tento modul zahŕňa históriu, výzvy a vyvíjajúcu sa úlohu odborníkov a pracovníkov zodpovedných za starostlivosť a vzdelávanie malých detí. V celej európskej histórii sa uznával význam vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve pri poskytovaní pevných základov pre rozvoj detí. Táto oblasť sa vyvinula z neformálneho prostredia na štruktúrované inštitúcie, ako sú jasle, materské školy a predškolské zariadenia, kde odborníci zohrávajú kľúčovú úlohu pri starostlivosti o fyzický, sociálny, emocionálny a kognitívny rast malých detí. Európske krajiny urobili významný pokrok pri vytváraní politik a rámcov na podporu vzdelávania a výchovy v ranom detstve, pričom sa zameriavajú na kvalitu, prístup a inkluzívnosť. Oblasť vzdelávania a výchovy v ranom detstve však čelí aj niekoľkým historickým a súčasným výzvam. Jednou z významných výziev je pretrvávajúca rodová nerovnosť v rámci tejto profesie. Napriek čoraz jasnejšiemu rozpoznávaniu významu vzdelávania v ranom detstve je toto vzdelávanie stále vnímané prevažne ako práca žien. Táto rodová tradícia má vplyv na profesijnú identitu a postavenie pracovníkov v ranom detstve, upevňuje stereotypy a obmedzuje možnosti vstupu mužov do tejto oblasti. Mnohé krajiny či mnohí stakeholderi sa usilujú o riešenie tohto problému a podporu rodovej rozmanitosti v tejto profesii. Ďalšou výzvou, ktorej čelia pracovníci v oblasti ranej starostlivosti v Európe, je komplexná povaha ich profesijnej identity a nejasné hranice medzi vzdelávaním, výchovou, sociálnou starostlivosťou a zdravotníckou službou. Odborníci v tejto oblasti si vyžadujú rozmanitý súbor zručností, ktorý zahŕňa pedagogické odborné znalosti, výchovné a opatrovateľské schopnosti a pochopenie psychologického a telesného vývoja dieťaťa. Zosúladenie týchto rozmanitých úloh a uspokojovanie rôznorodých potrieb detí, rodín a komunit môže byť náročné.

Okrem toho sa uznanie a profesionálny status pracovníkov v ranom detstve v jednotlivých európskych krajinách líši, čo vedie k rozdielom v pracovných podmienkach, platoch a prístupe k možnostiam profesionálneho rozvoja.

V posledných rokoch sa v Európe venuje zvýšená pozornosť riešeniu problémov a zvyšovaniu profesionalizácie učiteľov, vychovávateľov a iných pracovníkov v ranom detstve. Vynakladá sa úsilie na zvýšenie postavenia tejto profesie, zabezpečenie primeranej odbornej prípravy a kvalifikácie, zlepšenie pracovných podmienok a zabezpečenie spravodlivého odmeňovania. Profesionálne siete, odbory a medzinárodné organizácie zohrávajú kľúčovú úlohu pri obhajobe práv a well-beingu odborníkov v oblasti predškolskej výchovy a zároveň uľahčujú výmenu poznatkov a spoluprácu medzi krajinami. Pretrvávajúci záväzok riešiť problémy a podporovať vysokokvalitné vzdelávanie, výchovu a starostlivosť v ranom detstve je nevyhnutný pre výchovu ďalšej generácie európskych občanov a podporu inkluzívnejšej a spravodlivejšej spoločnosti.

Tento modul poskytuje hĺbkové preskúmanie oblasti profesie predškolského vzdelávania, výchovy a starostlivosti, pričom zdôrazňuje rozhodujúcu úlohu odborníkov pri starostlivosti a podpore komplexného rozvoja detí. Účastníci preskúmajú historické, etické, profesionálne a sociokultúrne rozmery, ktoré formujú prax predškolských pedagógov a vychovávateľov. Medzi kľúčové témy patrí historický vývoj predškolského vzdelávania, etické aspekty, profesionálna identita a status, rodová nerovnosť, profesionálne odbory a práva odborníkov pracujúcich v tejto oblasti, súčasťou tém sú aj potenciálne riziká syndrómu vyhorenia, keďže jeho výskyt v profesii je vysoký.

Na konci modulu študenti získajú vedomosti, zručnosti a perspektívy potrebné na to, aby sa stali informovanými, reflektujúcimi a súcitnými predškolskými pedagógmi a opatrovateľmi. Budú vybavení na to, aby sa dokázali orientovať v zložitých problémoch tejto profesie, obhajovať práva odborníkov pracujúcich v tejto oblasti a poskytovať malým deťom vysokokvalitnú starostlivosť a vzdelávanie.

UČEBNÉ VÝSTUPY PO ABSOLVOVANÍ MODULU (vedomosti a spôsobilosti)	
Absolventi modulu budú schopní:	
UV1	Pochopiť historický vývoj profesie vzdelávania, výchovy a starostlivosti v ranom detstve v európskom kontexte vrátane kľúčových osobností, hnutí a vplyvných pedagogických prístupov.
UV2	Analyzovať a kriticky zhodnotiť etické aspekty a zodpovednosť pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania vo vzťahu k právam detí, rešpektovaniu rozmanitosti a inkluzívnym postupom.
UV3	Skúmať a uvažovať o profesionálnom postavení a identite pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania, skúmať výzvy, ktorým čelia, a stratégie na podporu uznania a postupu v tejto oblasti.
UV4	Pochopiť multidisciplinárnu povahu vzdelávania, výchovy a starostlivosti v ranom detstve a dôležitosť integrácie pedagogických odborných znalostí s výchovou a starostlivosťou.
UV5	Identifikovať a analyzovať výzvy a príležitosti spojené s profesionálnym postavením a identitou pracovníkov v ranom detstve a navrhnúť stratégie na posilnenie profesionálneho uznania a podporných systémov v kontexte vlastnej praxe.
UV6	Identifikovať a posúdiť rodové nerovnosti prítomné v rámci profesie pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania a navrhnúť stratégie na podporu rodovej rovnosti.
UV7	Posúdiť vplyv rodovej nerovnováhy v rámci profesie, kriticky analyzovať historické a kultúrne faktory, ktoré prispievajú k vnímaniu vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve ako prevažne ženskej oblasti.
UV8	Preskúmať úlohu profesijných zväzov a medzinárodných organizácií pri obhajobe práv, blahobytu a profesionálneho rozvoja pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania a analyzovať ich vplyv na túto oblasť.
UV9	Preskúmať práva a nároky pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania vrátane spravodlivých pracovných podmienok, prístupu k odbornému rozvoju a bezpečného a podporného pracovného prostredia.
UV10	Analyzovať príčiny, príznaky a dôsledky syndrómu vyhorenia v profesii vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve a vypracovať stratégie na prevenciu a riešenie vyhorenia s cieľom podporiť pohodu odborníkov.

NÁČRT OBSAHU (zoznam tém, ktoré modul pokrýva) Sylabus a anotácia jednotlivých tém

• História profesie v európskych kontextoch

História vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve v Európe sa vyznačuje rôznymi prístupmi a postupmi, ktoré sa v priebehu času vyvíjali. V európskom kontexte možno vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve sledovať od 19. storočia, keď priekopníci ako Friedrich Froebel a Maria Montessoriová položili základy moderných pedagogických zásad. Rozvoj industrializácie a urbanizácie viedol k zakladaniu materských škôl a iných inštitúcií pre deti v ranom veku, ktoré poskytovali starostlivosť a vzdelávanie malým deťom. V súčasnosti majú európske krajiny rôzne modely a rámce vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, ktoré odrážajú kultúrny, sociálny a vzdelávací kontext jednotlivých krajín.

V priebehu histórie sa úloha vychovávateľov a pracovníkov v predškolskej výchove výrazne vyvíjala a transformovala sa z jednoduchej nízkokvalifikovanej opatrovateľskej práce na odborne ukotvenú špecializovanú a profesionalizovanú oblasť. Vo svojich počiatočných fázach sa predškolská výchova často považovala za formu základnej starostlivosti a dohľadu, pričom sa kládol malý dôraz na pedagogiku alebo vzdelávacie metodiky. Keď však spoločnosť uznala rozhodujúci význam predškolskej výchovy pri formovaní vývoja dieťaťa, začalo toto povolanie prechádzať postupnou pedagogickou transformáciou. S rastúcim povedomím o vplyve skúseností z raného vzdelávania začali predškolskí pedagógovia a pracovníci preberať komplexnejšie a mnohostrannejšie úlohy, pričom do svojej práce začleňovali vzdelávacie postupy a učebné obsahy zodpovedajúce veku dieťaťa.

Keďže význam vzdelávania v ranom detstve bol čoraz zjavnejší, rástol dopyt po vysokokvalifikovaných a znalých odborníkoch v tejto oblasti. To viedlo k zvýšenej profesionalizácii, pričom niektoré kategórie profesie si vyžadovali vyššie vzdelanie a špecializovanú odbornú prípravu. Dnes sa od predškolských pedagógov a pracovníkov očakáva, že budú mať hlboké znalosti o vývine dieťaťa, teóriách učenia a účinných stratégiách výchovy a vzdelávania.

Prehľad vývoja a evolúcie vzdelávania a starostlivosti o deti v ranom detstve v Európe. Kľúčové osobnosti a priekopníci v oblasti vzdelávania v ranom detstve v Európe. Historické míľniky a významné udalosti, ktoré formovali túto profesiu. Porovnávacia analýza prístupov a politík. Legislatívne a politické rámce pre vzdelávanie v ranom detstve v európskych krajinách. Porovnanie postupov vzdelávania v ranom detstve v rôznych krajinách a regiónoch.

- **Etika pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania**

Etika zohráva kľúčovú úlohu v praxi pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Sú zodpovední za dodržiavanie blaha a práv detí, o ktoré sa starajú. Medzi etické aspekty patrí zachovávanie dôvernosti, zabezpečenie rešpektujúcich interakcií a poskytovanie inkluzívnych a spravodlivých príležitostí pre všetky deti. Odborníci v oblasti predškolskej výchovy riešia etické dilemy týkajúce sa kultúrnej rozmanitosti, inklúzie, disciplíny a vyvažovania potrieb jednotlivých detí s potrebami skupiny. Etické kódexy a profesijné normy poskytujú usmernenia pri rozhodovaní a podporujú etické správanie v tejto oblasti.

Etické aspekty vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Zásady a hodnoty, ktorými sa riadi etické konanie v tejto profesii. Etické dilemy a výzvy, ktorým čelia pedagógovia a opatrovatelia v ranom detstve. Etické kódexy a profesijné normy v Európe. Úloha etiky pri podpore kvalitnej starostlivosti a vzdelávania malých detí. Rešpektovanie práv, dôstojnosti a autonómie detí. Dôvernosť a súkromie v zariadeniach predškolskej výchovy. Historické a súčasné výzvy. Etické dilemy v praxi. Vyvažovanie najlepších záujmov detí s vonkajšími tlakmi.

- **Profesijný status a identita**

Učiteľia, vychovávateľia a opatrovatelia v ranom detstve sa pohybujú v oblastiach vzdelávania, starostlivosti, sociálnej starostlivosti a zdravotnej starostlivosti. Zohrávajú rozhodujúcu úlohu vo vývine detí, podporujú ich učenie, blaho a socializáciu. Táto hybridná profesionálna úloha však často neobsahuje uznanie a jasnú profesionálnu identitu. Odborníci v ranom detstve čelia výzvam súvisiacim so spoločenským vnímaním, nízkymi platmi a obmedzenými možnosťami kariérneho postupu. Vyvíjajú sa snahy o zvýšenie profesionálneho statusu a identity pedagógov a opatrovateľov v ranom detstve prostredníctvom profesionálneho rozvoja, certifikačných programov a presadzovania zlepšenia pracovných podmienok a spravodlivého odmeňovania.

Kľúčové kompetencie a zručnosti pracovníkov v ranom detstve. Profesionálne uznanie a výzvy. Porovnávací analýza profesijného postavenia. Profesionálny rozvoj v oblasti vzdelávania v ranom detstve. Kľúčové kompetencie a zručnosti pre pracovníkov v ranom detstve. Výzvy v profesijnej identite. Porovnávací analýza vzdelávacích programov a kvalifikácií. Kľúčové kompetencie a zručnosti potrebné pre pracovníkov v ranom detstve. Tímová práca a spolupráca. Porovnávací analýza interdisciplinárnych prístupov k podpore rozvoja detí. Efektívna komunikácia a spolupráca medzi odborníkmi. Pracovné podmienky, platy a výhody. Súčasný výzvy a potrebné zlepšenia.

- **Prieniky profesií pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania**

Profesionálny status a identita pedagógov a opatrovateľov v ranom detstve zaujíma jedinečné postavenie na priesečníku rôznych disciplín vrátane vzdelávania, starostlivosti, sociálnej starostlivosti a zdravotníctva. Ich úloha presahuje tradičné vzdelávacie postupy a zahŕňa holistický prístup k podpore rastu a rozvoja malých detí. Ako odborníci v tejto oblasti sa pohybujú v zložitom prostredí poskytovania kvalitného vzdelávania a zároveň riešia rozmanité potreby detí, rodín a komunit. Táto difúzia profesijných povinností si vyžaduje všestranný súbor zručností, v ktorom sa spájajú pedagogické odborné znalosti s výchovnými a opatrovateľskými schopnosťami, ako aj pochopenie vývinu dieťaťa a sociálnej dynamiky.

Profesijná identita sa formuje na základe uvedomenia si vzájomnej prepojenosti vzdelávania, starostlivosti, sociálnej starostlivosti a zdravotnej starostlivosti pri podpore optimálneho vývoja dieťaťa. Toto uznanie si vyžaduje kooperatívny prístup, keďže odborníci v tejto oblasti často spolupracujú s rodinami, poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti, sociálnymi pracovníkmi a inými odborníkmi s cieľom poskytnúť komplexnú podporu malým deťom a ich rodinám. Multidisciplinárna povaha ich práce zdôrazňuje dôležitosť neustáleho odborného rozvoja, keďže pedagógovia a opatrovatelia v ranom detstve musia byť neustále informovaní o najnovšom výskume, postupoch a politikách v týchto rôznych oblastiach.

Šírenie profesionálnych zručností. Integrácia vzdelávania, starostlivosti, sociálnej starostlivosti a zdravotnej starostlivosti. Porovnávací analýza súborov profesijných zručností v jednotlivých krajinách. Profesionálne uznanie a výzvy. Rozdiely v profesijnom postavení a kvalifikácii v rôznych regiónoch. Výzvy pri dosahovaní profesijného uznania a postupu.

- **Práva pracovníkov ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania**

Odborníci v predškolskom veku majú právo na spravodlivé pracovné podmienky vrátane primeranej mzdy, primeraného pracovného času a prístupu k možnostiam odborného rozvoja. Mali by mať možnosť samostatne prijímať rozhodnutia na základe svojich odborných znalostí a vedomostí o vývine dieťaťa. Okrem toho majú odborní pracovníci právo na bezpečné a podporné pracovné prostredie, ktoré podporuje ich fyzickú a duševnú pohodu. Advokačné úsilie sa zameriava na uznanie významu odborníkov v ranom detstve a zabezpečenie ich práv s cieľom zabezpečiť vysokokvalitnú starostlivosť a vzdelávanie pre malé deti.

Úvod do práv v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Právne rámce a medzinárodné dohovory. Profesionálne práva a povinnosti. Pracov-

né práva a podmienky. Práva v oblasti zdravia a bezpečnosti. Profesionálny rozvoj a kontinuálne vzdelávanie. Rovnováha medzi pracovným a súkromným životom a pohoda. Obhajoba a kolektívne akcie. Podpora rozmanitosti a inklúzie. Budúce výzvy a príležitosti. Obhajoba práv detí a kvalitné vzdelávanie v ranom detstve.

- **Rodové pozície v profesii**

Pedagogická a opatrovateľská práca v ranom detstve je stále vnímaná predovšetkým ako ženská práca. Táto rodová tradícia ovplyvňuje rozmanitosť tejto profesie a upevňuje stereotypy. V súčasnosti prebiehajú snahy o spochybnenie týchto rodových noriem a podporu rodovej rovnosti v tejto oblasti. Podporovanie mužov pri vstupe do profesie, poskytovanie príležitostí na profesionálny rast a riešenie predsudkov sú niektoré stratégie používané na podporu rodovej rovnosti. Uznávanie a oceňovanie prínosu všetkých odborníkov v oblasti raného detstva bez ohľadu na pohlavie je nevyhnutné na vytvorenie inkluzívnej a rôznorodej pracovnej sily.

Historické perspektívy: Rodové úlohy vo vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve. Vplyv rodovej tradície na profesionálne príležitosti a kariérny postup. Výzvy, ktorým čelia muži – profesionáli v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Podpora rodovej rovnosti v profesii. Prelomenie stereotypov: Podpora účasti mužov na vzdelávaní a starostlivosti v ranom detstve. Riešenie predsudkov v zariadeniach starostlivosti o deti v ranom detstve. Pochopenie rodových stereotypov a predsudkov v profesii. Postavenie žien vo vedúcich funkciách v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Stratégie vytvárania inkluzívneho a rodovo spravodlivého pracovného prostredia.

- **Profesionálne združenia, únie a medzinárodné organizácie**

Profesionálne zväzy a medzinárodné organizácie zohrávajú kľúčovú úlohu pri obhajobe práv a blaha odborníkov v ranom detstve. Organizácie, ako napríklad Svetová organizácia pre predškolskú výchovu (OMEP) a Medzinárodná asociácia pre predškolskú výchovu (ACEI), poskytujú platformy na vytváranie profesionálnych sietí, výmenu poznatkov a kolektívne akcie. Zasadujú sa za politiky, ktoré podporujú vysokokvalitné vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve, podporujú možnosti profesionálneho rozvoja a zabezpečujú práva a blaho odborníkov na celom svete. Tieto organizácie taktiež spolupracujú s vládami, mimovládnyimi organizáciami a ďalšími zainteresovanými stranami pri formovaní politik a postupov v oblasti vzdelávania v ranom detstve.

Význam profesionálnych združení a odborov. Kolektívne vyjednávanie a presadzovanie spravodlivého zaobchádzania. OMEP (Svetová organizácia pre vzdelávanie v ranom detstve). ACEI (Medzinárodná asociácia pre vzdelávanie

v detstve). Ciele, činnosti a iniciatívy. Možnosti vytvárania profesionálnych sieťí a spolupráce.

- **Syndróm vyhorenia**

Odborníci v ranom detstve sú vystavení riziku vyhorenia vzhľadom na náročnosť svojej práce. Vyhorenie je charakterizované emocionálnym vyčerpaním, depersonalizáciou a zníženým osobným naplnením. K vyhoreniu v tejto profesii prispievajú faktory, ako je veľké pracovné zaťaženie, vysoká úroveň stresu a obmedzené zdroje. Rozpoznanie príznakov a symptómov vyhorenia má zásadný význam pre prevenciu jeho negatívnych dôsledkov na pohodu odborníkov a kvalitu starostlivosti poskytovanej deťom. Stratégie na prevenciu a riešenie vyhorenia zahŕňajú postupy starostlivosti o seba, organizačné podporné systémy a vytváranie pozitívneho a podporného pracovného prostredia.

Pochopenie syndrómu vyhorenia v oblasti vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Rozpoznávanie príznakov a symptómov vyhorenia. Príčiny a rizikové faktory vyhorenia v profesii. Vplyv vyhorenia na profesionálov, deti a organizácie. Stratégie sebaobsluhy na prevenciu vyhorenia. Budovanie odolnosti a emocionálnej pohody. Vytváranie podporného pracovného prostredia na boj proti vyhoreniu. Techniky zvládania stresu pre profesionálov v oblasti predškolskej výchovy. Vyhľadávanie pomoci a podpory: Zdroje na zotavenie z vyhorenia. Podpora rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a udržateľné postupy.

Zdroje

- KAMERMAN, S. B. 2006. A global history of early childhood education and care. UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000147470>
- KAMERMAN, S. B. 2000. Parental leave policies: An essential ingredient in early childhood education and care policies. *Social policy report*, 14(2), 1-16. <https://www.srcd.org/sites/default/files/file-attachments/spr14-2.pdf>
- European Commission. 2011. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3217494/5785249/EC-01-14-484-EN.PDF/cbdf1804-a139-43a9-b8f1-ca5223eea2a1>
- PENN, H. 2009. Early childhood education and care: Key lessons from research for policy makers. European Commission, Directorate-General for Education and Culture. <https://repository.uel.ac.uk/download/e0809607ba5b3644fad8fa7fed39d7ddf89c45c3aa318e1b55af38fe2eb1fb1d/573714/ecec-report-pdf.pdf>
- CAMPBELL, E. 2003. Moral lessons: The ethical role of teachers. *Educational research and evaluation*, 9(1), 25-50. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1076/edre.9.1.25.13550>
- DAHLBERG, G., MOSS, P. (Eds.). 2005. Ethics and politics in early childhood education. Routledge. https://www.researchgate.net/publication/289653162_Ethics_and_Politics_in_Early_Childhood_Education
- RODD, J. 2020. Leadership in early childhood: The pathway to professionalism. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781003116295/leadership-early-childhood-jillian-rodd>
- SKATTEBOL, J., ADAMSON, E., WOODROW, CH. 2016. Revisioning professionalism from the periphery. *Early Years*. 36. 1-16. 10.1080/09575146.2015.1121975. https://www.researchgate.net/publication/292188769_Revisioning_professionalism_from_the_periphery
- MILLER, L., CAMERON, C. (Eds.). 2013. Early childhood education and care as a profession: International perspectives. Routledge. <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/international-perspectives-in-the-early-years/book239253?page=1#preview>
- OBERHUEMER, P. 2015. Professional Profiles in Early Childhood Education and Care: Continuity and Change in Europe. In: Willekens, H., Scheiwe, K., Nawrotzki, K. (eds) *The Development of Early Childhood Education in Europe and North America*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9781137441980_10

- FUKKINK, R. 2019. Interprofessional collaboration in early childhood education and care. 10.13140/RG.2.2.20039.14241. https://www.researchgate.net/publication/333381295_Interprofessional_collaboration_in_early_childhood_education_and_care
- HADDAD, L. 2006. Integrated policies for early childhood education and care: challenges, pitfalls and possibilities. *Cadernos de Pesquisa*. 36. 519-546. <https://www.scielo.br/j/cp/a/Zp5TJLLG7jRPhsMQnvcYH6R/?format=pdf&lang=en>
- BRENNAN, D., NIEUWENHUIS, R. (Eds.). 2018. The centrality of community In *The Routledge handbook of global child welfare*. Palgrave Macmillan. <https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9781315672960>
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). 2019. Starting strong VI: Supporting Meaningful Interactions In Early Childhood Education And Care. OECD Publishing. <https://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/2021-10/starting-strong-VI.pdf>
- SPENCE K., CLAPTON G. 2018.'Gender balance in the childcare workforce: Why having more men in childcare is important, In Colwyn Trevarthen, Jonathan Delafield-Butt, and Aline-Wendy Dunlop (eds), *The Child's Curriculum: Working with the Natural Voices of Young Children* (Oxford, 2018; online edn, Oxford Academic, 18 Oct. 2018), <https://doi.org/10.1093/oso/9780198747109.003.0010>
- BALKA, E., WAGNER, I. 2021. A Historical View of Studies of Women's Work. *Computer Supported Cooperative Work (CSCW)*. 30. 1-55. 10.1007/s10606-020-09387-9. https://www.researchgate.net/publication/346534304_A_Historical_View_of_Studies_of_Women's_Work
- BROUWERS, A., TOMIC, W. 2000. A longitudinal study of teacher burnout and perceived self-efficacy in classroom management. *Teaching and Teacher Education*, 16(2), 239-253. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0742051X99000578>
- MASLACH, C., LEITER, M. P. 2005. Stress and burnout: The critical research. In C. L. Cooper, J. C. Quick (Eds.), *The handbook of stress and health: A guide to research and practice* (pp. 155-172). Wiley. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781118993811>
- NG, J., ROGERS, M., MCNAMARA, C. 2023. Early childhood educator's burnout: A systematic review of the determinants and effectiveness of interventions. *Issues in Educational Research*, 33(1), 173-206. <http://www.iier.org.au/iier33/ng.pdf>
- EURYDICE, EUROSTAT. 2018. Providing Quality Early Childhood Education and Care. European Commission. https://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/05140237_OECD_QUALITY_ECEC.pdf

DETAILY MODULU	
Názov modulu	PARTNERSTVÁ S RODINAMI A KOMUNITAMI
Opis modulu	Zapojenie rodičov do inštitucionálnej výchovy a vzdelávania bolo vždy základnou súčasťou spolupráce pedagógov, detí a rodín. Rodičia, ktorí sú považovaní za jednu zo zainteresovaných strán komunity materských škôl, zohrávajú obrovskú úlohu vo vzdelávacej a environmentálnej transformácii dieťaťa. Rodičia, ktorí vytvárajú podmienky na rozvoj a učenie sa už od raného veku a ktorí podporujú rozvoj a socializáciu dieťaťa doma, budú s väčšou pravdepodobnosťou očakávať od svojho dieťaťa lepšie vzdelávacie výsledky a školskú kariéru ako tí, ktorí sa aktívne nezapájajú do propagácie aktivít a učenia sa svojho dieťaťa. Rodičia sú prvými vzormi dieťaťa a tvoria neoddeliteľnú súčasť jeho života. Na túto pozíciu potom nastupujú inštitúcie ranej starostlivosti a predškolského vzdelávania. Proaktívna komunikácia medzi týmito dvoma kanálmi môže mať pozitívny vplyv na vzdelávacie skúsenosti a rozvoj dieťaťa. Zapojenie rodičov znamená najmä ich „participáciu“, čo lepšie vyjadruje pridanú hodnotu spolupráce medzi inštitúciou a rodinou vrátane rodičovských povinností, komunikácie, dobrovoľníctva, spolupráce s inštitúciami a so širšou komunitou. Rodičovské povinnosti znamenajú: vytvárať podmienky na bývanie, zdravie a bezpečnosť; otvorené a úprimné interakcie s dieťaťom a inými rodičmi, aby sa podporili podmienky vývinu dieťaťa a jeho učenia sa; vytváranie integrácie prostredí, v ktorých deti žijú, dobrovoľníctva v živote jasli a materskej školy a podieľanie sa na rozhodovaní v orgánoch týchto inštitúcií. Pri spolupráci medzi rodinou a komunitami predškolskej starostlivosti a vzdelávania sú veľmi dôležité tieto zásady: • spolupráca by mala byť skôr proaktívna než reaktívna, malo by sa podporovať zapojenie všetkých rodičov; • spolupráca by mala byť citlivá na rôznorodosť rodín, mala by reagovať na rôznorodé kultúry, životné podmienky, sociálno-ekonomické postavenie a okolnosti rodín; • spolupráca by mala stavať na zapojení rodičov do vzdelávacieho procesu; • spolupráca by mala podporovať sebadôveru rodičov, rodičovské zručnosti a zmysel rodičov pre vlastnú účinnosť.

	Tento modul pokrýva témy súvisiace so zapojením sa rodín a komunit v rámci vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve. Modul poskytuje aj osvedčené postupy pri zapájaní sa rodín a komunit do pôsobenia odborníkov v oblasti ranej starostlivosti a vzdelávania. Cieľom modulu je poskytnúť aktuálne poznatky v oblasti práce s rodinami a komunitami a posilniť schopnosť zamestnancov aktívne a efektívne komunikovať a spolupracovať s rodinami a komunitami.

UČEBNÉ VÝSTUPY PO ABSOLVOVANÍ MODULU (vedomosti a spôsobilosti)	
Absolventi modulu budú schopní:	
UV1	Chápať pojmy, princípy a znaky partnerských vzťahov s rodinami a komunitami, úlohu rodín vo funkcii inštitucionálnej výchovy a vzdelávania.
UV2	Plánovať formy a činnosti proaktívneho a stimulujúceho zapojenia rodičov, ktoré zaisťujú efektívnu komunikáciu a spoluprácu s rodičmi.
UV3	Pochopiť a využívať spôsoby a formy konštruktívnej a relevantnej komunikácie, empatie a spätnej väzby (reporting).
UV4	Organizovať pravidelné stretnutia, diskusie, supervízie tak, aby umožňovali efektívnu komunikáciu a interakciu medzi deťmi, medzi učiteľmi a deťmi, medzi zariadeniami starostlivosti o deti atď.
UV5	Harmonizovať formy, potreby a požiadavky partnerských vzťahov medzi rodinami a jasľami/materskými školami v súlade s facilitáciou a organizáciou rodičovských stretnutí, realizácie prípadových štúdií a diskusií.
UV6	Budovať pocit komunity tým, že sú schopní umožniť rodinám cítiť sa pohodlne pri rozhovoroch s personálom a pedagógmi a zintenzívnia spoluprácu medzi rodinami a pedagógmi pri plánovaní kvalitných aktivít pre deti.
UV7	Zdieľať postrehy a pohľady na každé dieťa a zapojiť sa do spoločného rozhodovania, ktoré zodpovedá potrebám detí a odráža spokojnosť a zdravie detí.
UV8	Sledovať sociálne prostredie detí, sociálno-ekonomické postavenie a rodinné (domáce) podmienky z pozície tretej osoby (výskumníka).

NÁČRT OBSAHU (ZOZNAM TÉM, KTORÉ MODUL POKRÝVA) Sylabus a anotácia jednotlivých tém

• **Rodiny a školy (materské školy) ako partneri**

Vzťahy medzi rodinnou materskou školou a komunitou sú zdieľanou zodpovednosťou a recipročným procesom, v rámci ktorého školy, komunitné združenia a organizácie zapájajú rodiny zmysluplným a kultúrne primeraným spôsobom do svojej činnosti a rodiny preberajú iniciatívu na aktívnu podporu rozvoja a učenia sa svojich detí. Budovanie efektívnych partnerstiev s rodinami si vyžaduje, aby všetci zamestnanci výchovnej a vzdelávacej inštitúcie (zriaďovatelia, učitelia a pomocní zamestnanci) vytvorili školské prostredie, ktoré víta rodičov a povzbudzuje ich, aby kládli otázky, vyjadrovali obavy a primerane sa podieľali na rozhodovaní. Na budovanie partnerstiev rovnako treba poskytnúť rodičom informácie a školenia, ktoré potrebujú, aby sa mohli zúčastniť a aby boli zapojení do učenia sa svojich detí. Zariadenia, ktoré sú najúspešnejšie v podpore rodičov, idú nad rámec tradičných definícií zapojenia rodičov v širšom zmysle, kde sú rodičia plnohodnotní partneri pri vzdelávaní svojich detí.

• **Úspešné prístupy k zapojeniu rodiny do vzdelávania**

Školy (materské školy), ktoré majú úspešné partnerstvá s rodičmi, považujú úspechy žiakov za spoločnú zodpovednosť a všetky zainteresované strany vrátane rodičov, zriaďovateľov, učiteľov a vedúcich komunit zohrávajú dôležitú úlohu pri podpore učenia sa detí. Rodinná angažovanosť je, keď sa rodiny a pedagógovia vrátane učiteľov a zriaďovateľov spájajú, aby zdieľali zodpovednosť za podporu učenia sa detí. Pedagógovia môžu spájať rodiny s možnosťami aktívne prispievať do školskej komunity, stanovovať vzdelávacie ciele a vytvárať silné domáce vzdelávacie prostredie. Rodiny chápu potreby, silné stránky a oblasti rastu svojich detí a využívajú toto porozumenie na informovanie sa o stratégiách, ktoré pedagógovia používajú. Úspešné partnerstvá školy a rodiny si vyžadujú trvalú vzájomnú spoluprácu, podporu a participáciu zamestnancov školy a rodín doma aj v škole na aktivitách, ktoré priamo ovplyvňujú úspešnosť detí v učení sa.

• **Efektívne partnerstvá**

Prvý dojem z prostredia je pre rodičov rozhodujúcim faktorom. Pozitívna odpoveď na ich počiatočnú otázku týkajúcu sa prostredia je základom partnerstva. Všetci zamestnanci majú spoločnú zodpovednosť za to, aby sa rodina pri svojej prvej návšteve cítila vítaná, keďže má čas sa poobzerať okolo seba a možnosť klásť otázky. Všetci rodičia budú mať pri prvej návšteve mierne obavy, praktizujúci si toho musia byť vždy vedomí a musia sa snažiť, aby sa rodičia cítili dobre. Efektívne partnerské stratégie sa líšia v závislosti od rodín až po komunity materských škôl a s najväčšou pravdepodobnosťou vhodné

stratégie pre danú komunitu závisia od miestnych záujmov, potrieb a zdrojov. Napriek tomu úspešné prístupy k podpore participácie rodiny na vzdelávaní ich detí zdieľajú spoločné zameranie na inováciu a odolnosť. Partnerstvo sa začína spoluprácou s rodinami na identifikácii silných stránok, záujmov a potrieb rodín, detí a zamestnancov predškolských inštitúcií a rozvíjaní stratégií, ktoré riešia identifikované silné stránky, záujmy a potreby.

- **Komunikácia medzi rodičmi a odborníkmi**

Dobrá komunikácia medzi rodičmi a odborníkmi je kľúčom k podpore učenia sa a rozvoja detí tým, že sa objasnia úlohy a očakávania iných osôb. Efektívna komunikácia medzi rodičmi a celým personálom sa začína pozitivitou, dôverou a tým, aby sa rodičia cítili hodnotne. Niektorí rodičia môžu mať špecifické potreby v prístupe k informáciám alebo účasti na aktivitách. Rodičia, ktorí majú telesné postihnutie, zmyslové poruchy, problémy s gramotnosťou, ktorých domáci jazyk je odlišný od jazyka prostredia, potrebujú informácie v dostupnej forme. Niektorí rodičia môžu byť hanbliví alebo im chýba sebadôvera, no s trochou povzbudenia sa môžu radi zapojiť. Vybudovanie úspešného partnerstva medzi predškolskou inštitúciou a rodinou by malo byť založené na úsilí celej inštitúcie, nie práca jednej osoby alebo programu.

- **Preklenutie rozdielov**

Jazykové a kultúrne rozdiely, ako aj rozdiely v dosiahnutom vzdelaní oddeľujúce rodiny a zamestnancov predškolskej inštitúcie môžu sťažiť komunikáciu a účasť rodiny na predškolských aktivitách. Jasle či materské školy dnes pracujú s rôznorodou skupinou rodičov, z ktorých niektorí nemusia ľahko rozumieť všetkým písomným oznámeniam, ktoré im boli zaslané, a môžu sa považovať za nepripravených na komunikáciu o vzdelávaní svojich detí. Stratégie na riešenie týchto rozdielov zahŕňajú oslovenie rodičov s nízkymi formálnymi jazykovými zručnosťami prostredníctvom bilingválnych služieb pre ústnu a internú komunikáciu, písanie rodinám o školských programoch a pokroku detí a propagácii kultúrneho porozumenia s cieľom vybudovať dôveru medzi domovom a školou. Zainteresované strany takisto potrebujú porozumieť svojim vlastným podmienkam v komunitách, aby si mohli vybrať a prispôbiť prístupy miestnym potrebám. Rozvíjanie efektívnych partnerstiev, v ktorých sa rodičia cítia vítaní a oceňovaní, sú jedným z najdôležitejších kľúčových faktorov spolupráce.

- **Poskytovanie informácií a školení rodičom**

Bez informácií a zručností na vzájomnú komunikáciu môžu medzi rodičmi a pedagogickým personálom vzniknúť nedorozumenia a nedôvera. V skutočnosti väčšina rodičov a pedagogického personálu dostáva málo školení o tom, ako navzájom spolupracovať. Prostredníctvom workshopov a rôznych osvetových aktivít (ako sú informačné bulletin, príručky a návštevy v domác-

nostiach) sa učia rodičia i pedagogický personál, ako si navzájom dôverovať a spolupracovať pri pomoci deťom prosperovať z inštitucionálneho vzdelávania. Aktivity zahŕňajú pomoc rodičom pri podpore učenia sa doma, prípravu rodičov na účasť na rozhodovaní o činnosti materskej školy a poskytovanie stratégií pre učiteľov, riaditeľov a všetkých zamestnancov, ako osloviť rodičov a spolupracovať s nimi ako s partnermi. Tieto prístupy zdieľajú spoločný dôraz na školenia a informácie založené na potrebách a cieľoch rodín a personálu a zameriavajú sa na zmenu negatívnych postojov rodičov a zamestnancov predškolských inštitúcií voči sebe navzájom.

- **Príprava rodičov na účasť na inštitucionálnom rozhodovaní**

Mnohé programy povzbudzujú rodičov, aby sa pripojili k formálnym združeniam, ktoré rozhodujú o kurikulárnej politike, aktivitách zapojenia rodičov, rozpočtoch a reformných iniciatívach. V inštitúciách so vzdelávacími programami môžu zriaďovatelia a učitelia zohrávať kľúčovú úlohu pri informovaní rodičov o programe a politikách, ktoré treba dodržiavať. Samotné materské školy veria, že zapojenie rodičov môže poskytnúť dôležité usmernenie o tom, čo musia urobiť, aby podporili úspech detí v učení sa a ako môžu školy podporiť problémy s učením vyplývajúce z individuálnych rozdielov. Rozhodovanie sa vzťahuje na zapojenie rodičov do odborných rozhodnutí. Rodičia sa podieľajú na rozhodovaní o materskej škole, keď sa stanú súčasťou riadiacich orgánov alebo sa pridajú k organizáciám, ako je asociácia rodičov a učiteľov.

- **Informácie a školenia pre pedagogických zamestnancov**

Niektoré materské školy ponúkajú učiteľom, riaditeľom a všetkým zamestnancom informácie a stratégie, ako osloviť rodičov a spolupracovať ako partneri. To môže byť prospešné najmä pre pedagogických zamestnancov, ktorí majú vo všeobecnosti len málo školení v týchto zručnostiach, prípadne nemajú žiadne. Okrem toho zmeny v rodinných štruktúrach a komunitnom živote si môžu vyžadovať adaptácie na nové alebo iné stratégie rodinných vzťahov, než aké boli účinné v minulosti. Aktivity profesionálneho rozvoja môžu zahŕňať telefonáty, návštevy v domácnosti a iné kontaktné stratégie na poznanie domácej kultúry detí a hodnotenie diverzity. Dôležité sú komunikačné zručnosti pre rodičovsko-učiteľské konferencie a zapojenie rodičov ako vedúcich a rozhodujúcich osôb v materskej škole. Špecializované vzdelávanie učiteľov a iných pedagogických pracovníkov môže zohrávať kľúčovú úlohu pri odstraňovaní niektorých mylných predstáv a stereotypov, ktoré sa môžu stať prekážkami pre efektívne partnerstvá medzi rodičmi a učiteľmi.

- **Školy, rodiny a centrá zdrojov pre rodiny**

Existencia centier zdrojov pre rodiny ponúka celý rad podpory pre rodiny vrátane rodičovských tried, organizovania dobrovoľníckych aktivít v materských školách a poskytovanie informácií a nápadov pre rodiny, ako pomôcť deťom

s niektorými aktivitami súvisiacimi so vzdelávacím programom materskej školy. Niektoré poskytujú rodinám aj služby, ako je doprava a starostlivosť o deti, ktoré sú potrebné pre rodiny, aby sa mohli zúčastňovať na aktivitách centra, ako aj odporúčania týkajúce sa zdravia, zamestnania alebo bývania. Všetky fungujú podľa hlavnej filozofie, že školy a rodiny potrebujú širokú škálu podpory na vzdelávanie detí. Centrá úzko spolupracujú s pedagogickými pracovníkmi a organizáciami rodičov a učiteľov, aby sponzorovali rodinné aktivity a uľahčili komunikáciu v rámci domáceho vzdelávania. Zvyčajne ponúkajú pohodlné miesto, kde sa rodičia môžu stretnúť s učiteľmi a rodiny môžu získať informácie o odporúčaní na starostlivosť o deti, poradiť sa s riešením problémov, využiť centrum domácich úloh a navštevovať kurzy vzdelávania dospelých.

- **Rodičia ako partneri pri celoškolskej reštrukturalizácii**

Úspešné školy alebo materské školy zapájajú rodičov ako aktívnych partnerov do procesu reštrukturalizácie škôl. Namiesto tradičného hierarchického vzťahu medzi rodinami a vzdelávacími inštitúciami, kde zamestnanci škôl prijímajú jednostranné rozhodnutia, sa úspešné zapojenie rodičov snaží rozvíjať rodičov ako lídrov a rovnocenných partnerov vo vzdelávacom procese. Jedným zo spôsobov, ako to urobiť, je vytvoriť organizačné štruktúry na zapojenie rodičov, ako sú rodičovské a dobrovoľnícke výbory. Ako členovia týchto výborov môžu rodičia zdieľať nápady a pomáhať pri rozhodovaní o rozpočtoch, náboře učiteľov a riaditeľov, inštitucionálnych plánoch a vzdelávacích politikách súvisiacich so zapojením rodičov. Rodičia a zamestnanci spolupracujú na reformných iniciatívach s cieľom podporiť užšie vzťahy medzi deťmi, učiteľmi a rodičmi a zlepšiť podmienky rozvoja dieťaťa.

- **Využitie školských priestorov pre rodičov a rodiny**

Materské školy môžu podniknúť jednoduché kroky, aby sa rodičia cítili pohodlne. Napríklad vyvesenie uvítacej tabule alebo prítomnosť dobrovoľníka rodiča v prednej chodbe, ktorý pozdraví návštevníkov, nadviaže prvotnú komunikáciu a nasmeruje ich do tried alebo kancelárie, pôsobí na prvý dojem oveľa upokojujúcejším dojmom ako všadeprítomná tabuľa s pokynmi pre návštevníkov, aby sa „hlásili do kancelárie“. Mnohé zariadenia podnikli ďalšie kroky, aby boli pre rodičov fyzicky ústretové. Nevyužívané triedy boli prerobené na rodinné alebo rodičovské centrá, kde môžu rodičia organizovať rodičovské konferencie, požičiavať si knihy a iné učebné materiály, organizovať workshopy, dobrovoľnícke aktivity s ostatnými rodičmi a pedagogickými pracovníkmi.

- **Podpora kultúrneho porozumenia**

Praktizujúci by mali rešpektovať rozmanitosť a reagovať na kultúry v rámci svojej komunity. Žijeme v rôznorodej a meniacej sa spoločnosti. Postoj malých detí k rozmanitosti je ovplyvnený správaním dospelých okolo nich. Všetky ro-

diny si treba vážiť a vítať. Prelomenie jazykových bariér je obrovským krokom k zvýšeniu participácie rodičov na vzdelávaní ich detí, osobitnú pozornosť si zasluhuje aj budovanie mostov s rodinami z rôznych kultúr a prostredí, aby sa všetky rodiny cítili pohodlne pri účasti na školských aktivitách. V mnohých materských školách môže spolupráca medzi domovom a školou zohrávať kľúčovú úlohu pri oslovovaní rodičov z rôznych prostredí a pri budovaní mostov medzi domovom a školou. Kontaktná osoba medzi domácnosťou a školou, ktorá dôkladne identifikuje komunitu a zdieľa rovnaké kultúrne zázemie ako rodičia, má dobré predpoklady osloviť rodičov a pozvať ich, aby sa zúčastnili na vzdelávaní svojich detí. Prostredníctvom vzťahu domova a školy môžu školy budovať vzťahy s rodičmi založené na porozumení a dôvere.

Zdroje

- ANDERSON, K. J., MINKE, K. M. 2007. Parent involvement in education: toward an understanding of parents' decision making. *J. Educ. Res.* 100, 311–323. <https://doi.org/10.3200/JOER.100.5.311-323>
- BAECK, U. D. 2010. 'Are the professionals': a study of teachers' views on parental involvement in school. *Br. J. Soc. Edu.* 31, 323–335. <https://doi.org/10.1080/01425691003700565>
- BAKKER, J. T., DENESSEN, E. J. P. G. 2007. The concept of parent involvement: Some theoretical and empirical considerations. <https://repository.uibn.ru.nl/bitstream/handle/2066/56052/56052.pdf>
- BAXTER, G., KILDERRY, A. 2022. Family school partnership discourse: Inconsistencies, misrepresentation, and counter narratives. *Teaching and Teacher Education*, 109, 103561. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103561>
- CAIRNEY, T. 2000. Beyond the classroom walls: The rediscovery of the family and community as partners in education. *Educational Review*, 52(2), 163-174. <https://doi.org/10.1080/713664041>
- CHEN, W.-B., GREGORY, A. 2009. Parental involvement as a protective factor during the transition to high school. *J. Educ. Res.* 103, 53–62. <https://doi.org/10.1080/00220670903231250>
- DOBBIE, W., FRYER, R. G., JR. 2009. Are high-quality schools enough to close the achievement gap? Evidence from a social experiment in Harlem. Boston, MA: Harvard University. https://www.nber.org/system/files/working_papers/w15473/w15473.pdf
- DRIESSEN, G., SMIT, F., SLEEGERS, P. 2005. Parental involvement and educational achievement. *Br. Educ. Res. J.* 31, 509–532. <https://doi.org/10.1080/01411920500148713>
- EPSTEIN, J. L., VAN VOORHIS, F. L. 2010. School Counsellors' Roles in Developing Partnerships with Families and Communities for Student Success. *Professional School Counseling*, 14(1). <https://doi.org/10.1177/2156759X1001400102>
- EPSTEIN, J. L., SANDERS, M. G., SIMON, B. S., SALINAS, K. C., JANSORN, N. R., VAN VOORHIS, F. L. 2002. *School, family, and community partnerships: Your handbook for action* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/ERIC-ED467082/pdf/ERIC-ED467082.pdf>

- FRANCK, L. S., O'BRIEN, K. 2019. The evolution of family centred care: From supporting parent delivered interventions to a model of family integrated care. *Birth defects research*, 111(15), 1044-1059. <https://doi.org/10.1002/bdr2.1521>
- FRIEDMAN, B. A., BOBROWSKI, P. E., GERACI, J. 2006. Parents' school satisfaction: ethnic similarities and differences. *J. Educ. Adm.* 44, 471–486. <https://doi.org/10.1108/09578230610683769>
- FUNKHOUSER, J., GONZALES, M. 1997. Family involvement in children's education: Successful local approaches. Washington, DC: US Department of Education. <https://www2.ed.gov/PDFDocs/97-7022.pdf>
- GIBBONS, S., SILVA, O. 2011. School quality, child wellbeing and parents' satisfaction. *Econ. Educ. Rev.* 30, 312–331. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2010.11.001>
- GOFF, W., PHILLIPSON, S., CLARKE, S. 2023. *Partnerships with Families and Communities: Building Dynamic Relationships*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108903837>
- HANNON, L., O'DONNELL, G. M. 2022. Teachers, parents, and family-school partnerships: emotions, experiences, and advocacy. *Journal of Education for Teaching*, 48(2), 241-255. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02607476.2021.1989981>
- HELTON, J. J., COOPER-SADLO, S. C., HOUSE, N. G., ADLER, H., NORTON, L. 2022. Resilience of Families Involved in Child Welfare: A Mixed-Methods Study. *Social Work Research*, 46(2), 153-161. <https://doi.org/10.1093/swr/svac004>
- HENDERSON, A. T., MAPP, K. L. (Eds.). 2002. *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Austin, TX: National Centre for Family and Community Connections with Schools, Southwest Educational Development Laboratory. <https://sedl.org/connections/resources/evidence.pdf>
- HENDERSON, A. T., MAPP, K. L., JOHNSON, V. R., DAVIES, D. 2007. *Beyond the bake sale: The essential guide to family-school partnerships*. New York, NY: New Press. [file:///C:/Users/kissn/Downloads/eScholarship%20UC%20item%205w75c6xt%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/kissn/Downloads/eScholarship%20UC%20item%205w75c6xt%20(1).pdf)
- HILL, N. E., CASTELLINO, D. R., LANSFORD, J. E., NOWLIN, P., DODGE, K. A., BATES, J. E., PETIT, G. S. 2004. Parent academic involvement as related to school behaviour, achievement, and aspirations: Demographic variations across adolescence. *Child Development*, 75, 1491–1509. <https://srcd.onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8624.2004.00753.x>

- PARSONS, S., KOVSHOFF, H., IVIL, K. 2022. Digital stories for transition: co-constructing an evidence base in the early years with autistic children, families and practitioners. *Educational review*, 74(6), 1063-1081. <https://doi.org/10.1080/00131911.2020.1816909>

DETAILY MODULU	
Názov modulu	DETI SO ŠPECIÁLNYMI POTREBAMI
Opis modulu	Absolvovanie tohto modulu zameraného na uchopenie vývinových špecifik a vývinových porúch umožní učiteľkám a učiteľom analyzovať a uplatňovať inkluzívne stratégie pre holistický rozvoj dieťaťa. Zdôrazňujeme najmä etické aspekty a zodpovednosť pri presadzovaní inkluzívnych postupov a rešpektovaní práv detí, čím sa učitelia pripravujú na adekvátne a citlivé riešenie jedinečných potrieb každého dieťaťa. Modul sa zaoberá i výzvami, ktorým čelia učitelia, vychovávatelia a opatrovatelia, a navrhuje stratégie na podporu inkluzívneho výchovného a vzdelávacieho prostredia. Pri práci s deťmi so špeciálnymi potrebami sa kladie dôraz aj na podporu rodovo citlivého prístupu, učitelia a školy by mali vytvárať inkluzívne priestory, ktoré rešpektujú identitu každého dieťaťa. Okrem toho sa skúma význam individuálnych vzdelávacích plánov (IVP), ktoré postupy pedagógov špecifikujú v tej podobe, aby mohli poskytovať personalizovanú podporu prispôsobenú silným stránkam a problémom každého dieťaťa. Spolupráca s rodinami a komunitami detí je zdôraznená ako dôležitá zložka efektívneho špeciálneho vzdelávania, pričom treba rešpektovať neoddeliteľnú úlohu rodičov a opatrovateľov pri raste a vývoji dieťaťa. Pedagógovia majú vo svojej práci aktívne spolupracovať s rodinami a komunitami detí s cieľom poskytovať komplexnú starostlivosť a podporu deťom so špeciálnymi potrebami. Tým, že v module poukazujeme na najnovšie trendy a inovácie v špeciálnom vzdelávaní, umožňuje pedagógom (a) zostať v obraze s vyvíjajúcimi sa postupmi, (b) integrovať inkluzívne technológie a stratégie výučby založené na dôkazoch. Podporuje sa prijímanie prístupov založených na kvalitách/silných stránkach dieťaťa a podpora sociálnej spravodlivosti a rovnosti, čím sa podporuje kvalita a funkčnosť inkluzívneho vzdelávacieho prostredia. Modul sa zaoberá aj kritickým prechodom detí so špeciálnymi potrebami na úroveň primárneho vzdelávania a poskytuje stratégie na bezproblémovú tranzíciu z predprimárneho na primárne vzdelávanie, resp. z rodinného prostredia na primárne vzdelávanie. Celkovo tento modul vybavuje pedagógov holistickým chápaním vzdelávania a výchovy detí so špeciálnymi potrebami v ranom detsve, pričom kladie dôraz na inkluzívnosť, spoluprácu a neustály profesijný rozvoj. Začlenením postupov založených na dôkazoch a inovatívnych prístupov sú učitelia schopní vytvárať inkluzívne edukačné prostredie, ktoré rozvíja potenciál každého dieťaťa a nastavuje ho na cestu k úspechu v akademickej, sociálnej i osobnostnej sfére.

UČEBNÉ VÝSTUPY PO ABSOLVOVANÍ MODULU (vedomosti a spôsobilosti)	
Absolventi modulu budú schopní:	
UV1	Pochopiť charakteristiky a dôsledky rôznych vývinových špecifík a špeciálnych potrieb v ranom detstve.
UV2	Analyzovať a uplatňovať inkluzívne stratégie na podporu komplexného rozvoja detí so špeciálnymi potrebami.
UV3	Identifikovať etické aspekty a zodpovednosti pedagógov (pracujúcich s deťmi v období raného detstva) pri podpore inkluzívnych postupov a rešpektovaní práv detí.
UV4	Preskúmať výzvy, ktorým čelia opatrovatelia, vychovávatelia a pedagógovia (pracujúci s deťmi v období raného detstva) pri poskytovaní inkluzívneho vzdelávania, a navrhnúť stratégie na štandardizáciu podporných systémov.
UV5	Zhodnotiť vplyv rodovej nerovnosti v rámci profesií starostlivosti a vzdelávania v ranom detstve a navrhnúť stratégie na podporu rodovej rovnosti a rozmanitosti.
UV6	Podieľať sa na tvorbe a implementácii individuálnych vzdelávacích plánov (IVP), identifikovať silné stránky a výzvy, s ktorými sa deti so špeciálnymi potrebami stretávajú v systéme vzdelávania s cieľom poskytovať adresnú a efektívnu individualizovanú podporu.
UV7	Preskúmať úlohu profesijných združení a medzinárodných organizácií pri obhajobe práv a well-beingu odborníkov v oblasti predškolskej výchovy a starostlivosti, a pri formovaní politík a postupov v tejto oblasti.
UV8	Zefektívňovať komunikáciu a spoluprácu medzi odborníkmi, byť schopní zapájať sa do pravidelných stretnutí, zdieľať informácie a koordinovať úsilie o účinnú podporu detí so špeciálnymi potrebami.
UV9	Osvojiť si schopnosti deeskalácie konfliktov a prevencie potenciálnych konfliktov, ktoré môžu vzniknúť v rámci spolupracujúcich tímov či medzi pracovníkmi a rodičmi detí so špeciálnymi potrebami.

NÁČRT OBSAHU (zoznam tém, ktoré modul pokrýva) Sylabus a anotácia jednotlivých tém

• Úvod do problematiky špeciálnych potrieb v ranom detstve

Táto téma poskytuje prehľad o špeciálnych potrebách v ranom detstve s dôrazom na význam inkluzívneho vzdelávania. Zahŕňa historický kontext, právne rámce a význam včasnej intervencie pri podpore detí s rôznymi potrebami. Prostredníctvom tejto témy pedagógovia získajú hlboké pochopenie koncepcie a klasifikácie špeciálnych potrieb v ranom detstve, pričom si uvedomia jedinečné výzvy a príležitosti, ktoré tieto deti predstavujú na svojej vzdelávacej ceste. Pri ponáraní sa do historických perspektív špeciálneho vzdelávania malých detí sylabus osvetľuje vývoj inkluzívnych postupov a pozitívny vplyv holistickejšieho prístupu k vzdelávaniu.

Významný dôraz sa kladie na skúmanie právnych rámcov a politík, ktoré podporujú inkluzívne vzdelávanie v európskych krajinách. Pochopenie týchto politík sa stáva kľúčovým pri poskytovaní jasného plánu pedagógom na vytváranie inkluzívneho prostredia, ktoré vyhovuje rôznorodým potrebám zverených detí. Okrem toho sa v tejto téme zdôrazňuje význam včasnej intervencie ako základného piliera podpory detí so špeciálnymi potrebami. Rozpoznaním a riešením problémov v ranom štádiu môžu pedagógovia zohrávať kľúčovú úlohu pri podpore optimálneho vývinu a zlepšovaní výsledkov týchto malých detí.

Definícia a klasifikácia špeciálnych potrieb v ranom detstve. Historické perspektívy špeciálneho vzdelávania malých detí. Právne rámce a politiky podporujúce inklúziu v európskych krajinách. Prínosy a výzvy inkluzívneho vzdelávania v ranom veku. Význam spolupráce medzi učiteľmi, rodičmi a odborníkmi.

• Porozumenie vývinovým rozdielnostiam v ranom detstve

Táto téma sa zaoberá rôznymi vývinovými odchýlkami, ktoré sa vyskytujú u malých detí, a skúma ich charakteristiky a dôsledky na učenie a vývoj. Poskytuje pedagógom stratégie na účinnú podporu detí. Rozpoznaním včasných príznakov a problémov môžu učitelia zaviesť stratégie založené na dôkazoch s cieľom poskytnúť individualizovanú podporu a podporiť inkluzívne a posilňujúce prostredie na učenie. Spolupráca medzi pedagógmi a ďalšími odborníkmi zlepšuje komplexnú starostlivosť o malé deti s vývinovými poruchami, čo im umožňuje naplno rozvinúť ich potenciál a dosiahnuť akademický a osobnostný úspech. V konečnom dôsledku tento modul zdôrazňuje inkluzívnosť a umožňuje pedagógom vytvoriť prostredie, ktoré zabezpečí, aby sa každému dieťaťu na jeho vzdelávacej ceste darilo.

Poruchy autistického spektra (PAS). Porucha pozornosti s hyperaktivitou (ADHD). Intelektuálne postihnutie (ID). Poruchy reči a jazyka. Poruchy zmyslového spracovania (PZS).

- **Prekonávanie bariéry – misdiagnostika rómskych detí**

Rómske deti v Európe vrátane krajín ako Slovensko a postkomunistické krajiny často čelia problémom v prístupe ku kvalitnému vzdelávaniu a niekedy sú nesprávne diagnostikované ako deti so špeciálnymi potrebami. Rómska komunita patrí medzi najväčšie etnické menšiny v Európe a často zažíva diskrimináciu a sociálne vylúčenie, čo má vplyv na ich výsledky vo vzdelávaní.

Jedným z hlavných problémov je nesprávne pripisovanie akademických ťažkostí intelektuálnym alebo vývinovým poruchám, čo vedie k nadmernej diagnostike špeciálnych potrieb u rómskych detí. K problému prispievajú aj jazykové bariéry a kultúrne rozdiely. Na riešenie tohto problému je potrebný komplexný prístup vrátane kultúrne citlivého vzdelávania, odbornej prípravy učiteľov v oblasti rozpoznávania rôznych potrieb a politík, ktoré bojujú proti predsudkom a podporujú začlenenie. Podporou inkluzívneho prostredia môže Európa prelomiť kruh nesprávnych diagnóz a poskytnúť rómskym deťom spravodlivé a rovnocenné vzdelávacie príležitosti na ich akademický a osobnostný rast.

Diskriminácia a sociálne vylúčenie. Kultúrne povedomie a citlivosť. Rozpoznávanie a prekonávanie jazykových bariér, ktoré môžu brániť efektívnej komunikácii. Boj proti stereotypom a predsudkom voči rómskej komunite. Zabezpečenie spravodlivého prístupu k vzdelávaniu v ranom detstve. Odborná príprava učiteľov a profesijný rozvoj. Inkluzívne učebné osnovy. Zapojenie a účasť rodičov.

- **Diagnostika a intervenčné stratégie v ranom detstve**

Pri riešení osobitných potrieb zohrávajú dôležitú úlohu účinné techniky hodnotenia a včasná intervencia. Táto téma sa zaoberá formálnymi a neformálnymi metódami hodnotenia a intervenčnými stratégiami založenými na dôkazoch, ktoré sú prispôsobené malým deťom. Modul zdôrazňuje kľúčovú úlohu účinných techník hodnotenia a včasnej intervencie pri riešení špeciálnych potrieb malých detí. Venuje sa formálnym a neformálnym metódam hodnotenia a vybavuje pedagógov intervenčnými stratégiami založenými na dôkazoch, ktoré sú prispôsobené jedinečným potrebám každého dieťaťa.

Modul sa zaoberá rôznymi aspektmi vrátane skríningu a identifikácie špeciálnych potrieb v ranom detstve, pričom zdôrazňuje dôležitosť včasného odhľadania s cieľom poskytnúť včasnú podporu. Pedagógovia preskúmajú aj význam individuálnych vzdelávacích plánov (IVP) a individuálnych plánov rodinných

služieb (IPRS) pri prispôsobovaní vzdelávania špecifickým požiadavkám každého dieťaťa. Diskutovať sa bude o intervenčných prístupoch založených na dôkazoch pre rôzne potreby, čo umožní učiteľom implementovať ciele stratégie, ktoré účinne podporujú rozvoj detí. Okrem toho sa modul zaoberá využívaním technológií v rámci včasnej intervencie, čo pedagógom umožňuje využívať digitálne nástroje na zlepšenie vzdelávacích skúseností. Monitorovanie pokroku a prispôsobovanie intervencií podľa toho, ako deti rastú a vyvíjajú sa, tvoria základné zložky modulu, ktoré zabezpečujú nepretržitú podporu a pokrok pre malé deti so špeciálnymi potrebami. Celkovo tento modul poskytuje pedagógom komplexný súbor nástrojov na efektívne hodnotenie, intervenciu a podporu detí, čím podporuje ich optimálny rast a vývoj.

Skríning a identifikácia špeciálnych potrieb v ranom detstve. Individuálne vzdelávacie plány (IVP) a individuálne rodinné plány (IRP). Intervenčné prístupy založené na dôkazoch pre rôzne potreby. Využívanie technológií v ranej intervencii. Monitorovanie pokroku a prispôsobovanie intervencií.

- **Vytváranie inkluzívneho prostredia**

Vytváranie inkluzívneho prostredia v ranom detstve je základným pilierom špeciálneho vzdelávania, ktorý zdôrazňuje dôležitosť vytvárania priateľskej a podpornej atmosféry pre všetky deti. Táto oblasť sa zameriava na uplatňovanie zásad univerzálneho dizajnu pre učenie, ktoré zabezpečujú, aby boli vzdelávacie skúsenosti prístupné a prospešné pre deti s rôznymi potrebami. Pedagógovia využívajú úpravy a modifikácie učebného prostredia, aby sa prispôbili rôznym schopnostiam detí, čím podporujú inkluzívny a spravodlivý priestor, v ktorom môže každé dieťa prosperovať. Uplatňovaním stratégií diferenciacie učiteľia zohľadňujú jedinečné potreby každého dieťaťa, čím podporujú aktívne zapojenie a účasť v triede. Okrem toho sa kladie dôraz na budovanie pozitívnej a akceptujúcej kultúry triedy, v ktorej sa pestuje empatia, rešpekt a porozumenie, čím sa vytvára bezpečný priestor pre deti, aby mohli spoločne objavovať, učiť sa a rásť. Podporovaním sociálnych interakcií a vzájomnej podpory pedagógovia vytvárajú inkluzívnu komunitu, v ktorej sa deti rozvíjajú nielen akademicky, ale aj sociálne a emocionálne, čím sa kladú základy ich budúceho úspechu a pohody.

Zásady univerzálneho dizajnu pre vzdelávanie. Prispôsobenia a úpravy vo vzdelávacom prostredí. Diferenciačné stratégie na prispôsobenie sa rôznym deťom. Budovanie pozitívnej a akceptujúcej kultúry triedy. Podpora sociálnych interakcií a vzájomnej podpory.

- **Spolupráca s rodinami a komunitami**

Zapojenie rodín a spolupráca s komunitnými partnermi sú kľúčové pre účinné riešenie potrieb detí so špeciálnymi potrebami. V tejto téme sa skúmajú

stratégie budovania silných partnerstiev a podporných sietí. Spolupráca s rodinami a komunitnými partnermi je dôležitým aspektom špeciálneho vzdelávania, ktorý uznáva dôležitosť budovania silných partnerstiev na podporu potrieb detí s rôznymi požiadavkami. Táto oblasť zdôrazňuje postupy zamerané na rodinu v ranom vzdelávaní, pričom uznáva rozhodujúcu úlohu rodičov a opatrovateľov v rozvoji ich dieťaťa. Pedagógovia uprednostňujú efektívnu komunikáciu s rodinami, podporujú otvorený a transparentný dialóg s cieľom pochopiť jedinečné silné stránky, problémy a ciele každého dieťaťa. Zapojením rodín do vzdelávacej cesty dieťaťa pedagógovia vytvárajú podporný a kooperatívny prístup, ktorý presahuje múry triedy.

Okrem toho sa v tejto oblasti skúmajú stratégie spolupráce s komunitnými organizáciami a podpornými službami s cieľom poskytnúť komplexnú starostlivosť deťom so špeciálnymi potrebami. Spoluprácou s komunitnými partnermi môžu pedagógovia získať prístup k širokej škále zdrojov a odborných znalostí na podporu rastu a rozvoja dieťaťa. Zdôrazňuje sa aj posilnenie postavenia rodín pri obhajovaní potrieb ich dieťaťa, čím sa zabezpečí, že rodičia a opatrovatelia budú aktívnymi účastníkmi rozhodovacieho procesu v oblasti vzdelávania. Prostredníctvom efektívnej spolupráce s rodinami a komunitnými partnermi pedagógovia vytvárajú holistické výchovné prostredie, ktoré podporuje optimálny rozvoj detí so špeciálnymi potrebami. Zosúladením úsilia v rámci domova, školy a komunity môžu pedagógovia zlepšiť skúsenosti dieťaťa s učením a jeho blahobyť, čím mu poskytnú pevný základ pre jeho budúci úspech a začlenenie do spoločnosti.

Postupy zamerané na rodinu vo vzdelávaní v ranom detstve. Efektívna komunikácia s rodičmi a opatrovníkmi. Zapojenie rodín do vzdelávacej cesty dieťaťa. Spolupráca s komunitnými organizáciami a podpornými službami. Posilňovanie rodín pri obhajovaní potrieb ich detí.

- **Hrové učenie pre deti so špeciálnymi potrebami**

Hra je účinným nástrojom učenia a rozvoja. Táto téma sa zaoberá významom učenia hrou pri podpore detí s rôznymi potrebami a tým, ako môžu učitelia prispôbiť hrové aktivity individuálnym požiadavkám. Učenie hrou pre deti so špeciálnymi potrebami je transformačný prístup, ktorý uznáva silu hry pri podpore komplexného rozvoja malých učiacich sa detí s rôznymi potrebami. Táto špecializovaná oblasť vzdelávania v ranom detstve zdôrazňuje význam hry ako cenného nástroja na učenie a skúmanie. Pedagógovia realizujú rôzne hrové aktivity, ktoré sú prispôsobené individuálnym požiadavkám každého dieťaťa a zabezpečujú jeho aktívne zapojenie a účasť. Uvedomujúc si výhody hry pre deti so špeciálnymi potrebami, ako je podpora sociálnych zručností, komunikácie a zmyslového skúmania, pedagógovia vytvárajú inkluzívne prostredie na hranie. Prostredníctvom štruktúrovaných a neštruktúrovaných her-

ných aktivít si deti rozvíjajú základné zručnosti, budujú vzťahy s rovesníkmi a zlepšujú svoje kognitívne a motorické schopnosti. Okrem toho pedagógovia vytvárajú priestory na hranie vhodné pre zmysly, aby uspokojili potreby detí v oblasti zmyslového vnímania, čím podporujú prostredie, ktoré podporuje ich celkovú pohodu a učenie. Tým, že pedagógovia v ranom detstve využívajú učenie hrou, umožňujú deťom so špeciálnymi potrebami objavovať a vyjadrovať sa, čím podporujú vzťah k učeniu, ktorý bude formovať ich cestu za vzdelaním a budúci úspech.

Výhody hry pre deti so špeciálnymi potrebami. Prispôsobenie hračiek a materiálov na inkluzívnu hru. Štruktúrované a neštruktúrované herné aktivity. Úloha hry pri rozvoji sociálnych zručností a komunikácie. Vytváranie priestorov na hranie vhodných pre zmysly.

- **Komunikácia a rozvoj jazyka v špeciálnom vzdelávaní**

Komunikačné zručnosti sú základom celkového rastu detí. Táto téma sa zaoberá vývojom jazyka a komunikačnými stratégiami pre deti so špeciálnymi potrebami. Komunikácia a rozvoj jazyka v špeciálnom vzdelávaní je základným aspektom, ktorý zdôrazňuje význam efektívnych komunikačných zručností pre celkový rast dieťaťa. Táto špecializovaná oblasť skúma mílniky jazykového vývinu v ranom detstve a umožňuje pedagógom zlepšiť receptívne a expresívne jazykové zručnosti. Systémy augmentatívnej a alternatívnej komunikácie sa zavádzajú s cieľom podporiť deti s rôznymi potrebami na ich komunikačnej ceste. Pedagógovia využívajú rozprávanie príbehov a aktivity na stimuláciu jazyka na podporu rozvoja jazyka a zároveň podporujú viacjazyčnosť v inkluzívnych triedach. Podporovaním silných komunikačných zručností pedagógovia umožňujú deťom so špeciálnymi potrebami sebavedomo sa vyjadrovať, čím podporujú ich kognitívny, sociálny a emocionálny rozvoj.

Mílniky jazykového rozvoja v ranom detstve. Systémy augmentatívnej a alternatívnej komunikácie. Stratégie na zlepšenie receptívnych a expresívnych jazykových zručností. Rozprávanie príbehov a aktivity na stimuláciu jazyka. Podpora viacjazyčnosti v inkluzívnych triedach.

- **Sociálny a emočný rozvoj u detí so špeciálnymi potrebami**

Podpora emocionálnej a sociálnej pohody detí so špeciálnymi potrebami je nevyhnutná pre ich celkový úspech. Táto téma sa zaoberá pochopením a riešením sociálno-emocionálnych potrieb malých žiakov. Táto špecializovaná oblasť zdôrazňuje dôležitosť podpory rozvoja sociálnych zručností a vzájomných vzťahov malých učiacich sa s rôznymi potrebami. Pedagógovia uplatňujú stratégie na podporu emočnej regulácie a sebauvedomenia, čím umožňujú deťom efektívne vyjadrovať a zvládať svoje emócie.

Ďalším kľúčovým aspektom je budovanie sebaúcty a odolnosti u detí so špeciálnymi potrebami, pestovanie pozitívneho pocitu vlastného ja a vzbudzovanie dôvery v ich schopnosti. Pedagógovia využívajú prístupy založené na dôkazoch pri riešení problémového správania a poskytujú deťom podporné a chápané prostredie, v ktorom sa cítia bezpečne a môžu skúmať, a učiť sa.

Prvoradé je vytváranie výchovného inkluzívneho prostredia v triede, kde sa deti cítia prijaté a oceňované také, aké sú. Rozvíjaním pozitívnych vzťahov a podporovaním vzájomnej podpory pedagógovia pestujú pocit spolupatričnosti a sociálnej prepojenosti u všetkých detí. Vďaka tomuto prístupu si deti so špeciálnymi potrebami rozvíjajú silné sociálne zručnosti, komunikačné schopnosti a emocionálnu inteligenciu, ktoré sú nevyhnutné na ich celkový rozvoj a budúci úspech v akademickej aj osobnej sfére. Uprednostňovaním emocionálnej a sociálnej pohody detí so špeciálnymi potrebami pedagógovia pripravujú pôdu pre inkluzívnejšiu a súcitnejšiu spoločnosť, ktorá uznáva jedinečnosť a potenciál každého jednotlivca.

Rozvoj sociálnych zručností a interakcie s rovesníkmi. Emocionálna regulácia a sebauvedomenie. Budovanie sebaúcty a odolnosti u detí so špeciálnymi potrebami. Stratégie na riešenie problémového správania. Vytváranie podporného výchovného prostredia v triede.

- **Asistenčné technológie**

Asistenčná technológia môže deťom so špeciálnymi potrebami výrazne pomôcť na ich ceste k vzdelaniu. Táto téma sa zaoberá rôznymi asistenčnými technológiami a ich integráciou do tried v ranom detstve. Táto oblasť pedagogiky sa zameriava na integráciu rôznych asistenčných technológií prispôbených individuálnym požiadavkám každého dieťaťa. Tieto technologické nástroje, od aplikácií rozšírenej a virtuálnej reality až po mobilné aplikácie a zariadenia, ponúkajú inovatívne spôsoby, ako zvýšiť angažovanosť a účasť na procese učenia. Pedagógovia využívajú asistenčné technológie na podporu komunikácie, motorických zručností a kognitívneho rozvoja, čím vytvárajú inkluzívnejšie a prístupnejšie vzdelávacie prostredie. Využitím sily technológií môžu pedagógovia v ranom detstve efektívne uspokojiť jedinečné schopnosti detí so špeciálnymi potrebami, uvoľniť ich potenciál a podporiť pocit nezávislosti a posilnenia ich postavenia na ceste za vzdelaním.

Typy asistenčných technológií pre rôzne potreby. Aplikácie rozšírenej a virtuálnej reality. Mobilné aplikácie a zariadenia pre deti so špeciálnymi potrebami. Funkcie prístupnosti v digitálnych vzdelávacích zdrojoch. Hodnotenie účinnosti nástrojov asistenčných technológií.

- **Raná jazyková a matematická gramotnosť u detí so špeciálnymi potrebami**

Gramotnosť a matematické zručnosti sú základom akademického úspechu. Táto téma sa zameriava na prispôsobenie vyučovacích stratégií na podporu rozvoja ranej gramotnosti a počítania u detí so špeciálnymi potrebami. Táto špecializovaná oblasť vzdelávania sa zameriava na prispôsobenie vyučovacích stratégií na podporu rozvoja ranej gramotnosti a numerickej gramotnosti s ohľadom na jedinečné schopnosti každého dieťaťa. Pedagógovia využívajú prístupy založené na dôkazoch, ako sú napríklad fonetické a čitateľské intervencie, na podporu osvojovania si jazyka a čítania s porozumením. Podobne sa praktické činnosti a diferencované vyučovanie využívajú na osvojenie si matematických konceptov, čím sa rozvíjajú silné matematické základy. Rozpoznaním a riešením špecifických problémov, ktorým čelia deti so špeciálnymi potrebami v týchto základných oblastiach, im pedagógovia umožňujú aktívne sa zapájať do procesu učenia a budovať pevný základ pre ich budúcu cestu za vzdelaním.

Fonetické a čitateľské intervencie. Počtové koncepty a praktické činnosti. Diferencované vyučovanie v oblasti čitateľskej a matematickej gramotnosti. Integrácia čitateľskej a matematickej gramotnosti v rámci učebných osnov. Podpora detí s ťažkosťami v učení v oblasti gramotnosti a počítania.

- **Prechod na primárne vzdelávanie**

Hladký prechod z predškolského vzdelávania do základnej školy je pre deti so špeciálnymi potrebami veľmi dôležitý. Táto téma sa zaoberá stratégiami na uľahčenie tohto procesu a podporu úspešnej integrácie detí. Tento kľúčový proces sa zameriava na zabezpečenie hladkého a úspešného prechodu malých detí s rôznymi potrebami z predškolského vzdelávania do základnej školy. Jedným z výrazných trendov je realizácia individuálnych plánov prechodu pre každé dieťa. Tieto plány sú prispôsobené špecifickým požiadavkám dieťaťa a zohľadňujú jeho silné stránky, problémy a potreby podpory počas prechodného obdobia. Vytvorením personalizovaných plánov môžu pedagógovia lepšie pripraviť deti so špeciálnymi potrebami na nové akademické a sociálne prostredie, zmierniť obavy a zabezpečiť pozitívny začiatok ich cesty za základným vzdelaním.

Spolupráca medzi pedagógmi v ranom detstve a učiteľmi základných škôl sa ukázala ako dôležitý trend pri uľahčovaní úspešného prechodu. Efektívna komunikácia a výmena informácií medzi oboma vzdelávacími fázami zabezpečuje kontinuitu podpory a bezproblémové odovzdávanie relevantných informácií o pokroku a potrebách každého dieťaťa. Táto spolupráca umožňuje učiteľom základných škôl lepšie pochopiť individuálne charakteristiky detí so špeciálnymi potrebami, čo im umožňuje poskytovať ciele podpora a dife-

rencované vyučovanie. Okrem toho je ďalším významným trendom aktívne zapojenie rodičov do procesu prechodu. Pohľad rodičov a ich poznatky o silných stránkach a problémoch ich dieťaťa sú neoceniteľné pri vypracúvaní komplexných plánov prechodu a zabezpečovaní koordinovaného prístupu medzi domovom a školou. Zapojením príspevkov rodičov pedagógovia podporujú pocit partnerstva a spoločnej zodpovednosti, čo výrazne prospieva celkovej adaptácii a pohode dieťaťa v prostredí primárneho vzdelávania.

Individuálne plány prechodu pre deti so špeciálnymi potrebami. Spolupráca medzi pedagógmi v ranom detstve a učiteľmi základných škôl. Riešenie úzkosti a obáv počas prechodov. Zapojenie rodičov do procesu prechodu. Monitorovanie pokroku a poskytovanie priebežnej podpory v primárnom vzdelávaní.

- **Aktuálne trendy a inovácie vo vzdelávaní detí so špeciálnymi potrebami**

Táto téma poukazuje na najnovšie trendy, inovácie a výskum v oblasti špeciálneho vzdelávania malých detí. Podnecuje pedagógov, aby boli neustále informovaní o vyvíjajúcich sa postupoch.

Súčasný trendy a inovácie v oblasti špeciálneho vzdelávania detí v ranom veku formujú prostredie inkluzívneho vzdelávania a poskytujú pedagógom nové nástroje a prístupy na podporu detí s rôznymi potrebami. Jedným z výrazných trendov je integrácia inkluzívnych technológií a vzdelávacích aplikácií, ktoré ponúkajú interaktívne a personalizované vzdelávacie skúsenosti. Tieto technológie zohľadňujú jedinečné postupy učenia sa detí so špeciálnymi potrebami, podporujú zapojenie a rozvoj zručností. Okrem toho prebiehajúci výskum účinných vyučovacích stratégií pre žiakov s rôznorodými potrebami prináša cenné poznatky o diferencovanom vyučovaní a individualizovaných prístupoch. Pedagógovia využívajú tieto postupy založené na dôkazoch, aby prispôsobili svoje vyučovacie metódy silným stránkam a problémom každého dieťaťa, čím podporujú inkluzívnejšiu a priaznivejšiu atmosféru v triede.

Ďalším pozoruhodným trendom je uznanie neurodiverzity a prijatie prístupov založených na silných stránkach vo vzdelávaní v ranom detstve. Pedagógovia sa odkláňajú od perspektívy založenej na deficitoch a namiesto toho sa zameriavajú na identifikáciu a rozvíjanie prirodzených silných stránok a talentov každého dieťaťa. Prijatím rozmanitých schopností svojich žiakov pedagógovia vytvárajú posilňujúce vzdelávacie prostredie, ktoré podporuje sebadôveru a pozitívnu sebaidentifikáciu. Okrem toho sa kladie čoraz väčší dôraz na integráciu sociálnej spravodlivosti a rovnosti do postupov špeciálneho vzdelávania malých detí. Pedagógovia aktívne podporujú rozmanitosť, rovnosť a inklúziu, čím zabezpečujú, aby všetky deti mali rovnaký prístup k príležitostiam a zdrojom na optimálne učenie a rozvoj. Tieto rozvíjajúce sa trendy

v špeciálnom vzdelávaní malých detí nielen obohacujú ich rané vzdelávacie skúsenosti, ale kladú základy pre inkluzívnejšiu a spravodlivejšiu spoločnosť v nasledujúcich rokoch.

Inkluzívne technológie a vzdelávacie aplikácie. Výskum účinných stratégií výučby pre rôznorodých žiakov. Neurodiverzita a prístupy založené na silných stránkach vo vzdelávaní. Integrácia sociálnej spravodlivosti a rovnosti v špeciálnom vzdelávaní. Inkluzívne politiky a postupy v európskych krajinách.

Zdroje

- CORSELLO, C. M. 2005. Early intervention in autism. In *Infants & Young Children*, vol. 18, No 2, pp 74-85. https://depts.washington.edu/isei/iyc/corsello_18_2.pdf
- DI GIOVANNI, E. 2020. Jacqueline Bhabha, Andrzej Mirga, and Margareta Matache, eds. 2017. *Realizing Roma Rights*. Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press. *Critical Romani Studies*, 2(2), 60-62. <https://doi.org/10.29098/crs.v2i2.108>
- DUNST, C. J., TRIVETTE, C. M., HAMBY, D. W. 2007. Meta-analysis of family-centred help giving practices research. *Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews*, 13(4), 370-378. doi: 10.1002/mrdd.20176. PMID: 17979208. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/17979208/>
- Equality and Human Rights Commission (EHRC). 2017. *Being Disabled in Britain: A Journey Less Equal*. <https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/being-disabled-in-britain.pdf>
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2019. *Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education: Mapping Specialist Provision Approaches in European Countries*. (S. Ebersold, M. Kyriazopoulou, A. Kefallinou and E. Rebollo Píriz, eds.). Odense, Denmark. https://www.europeanagency.org/sites/default/files/CROSP_Synthesis_Report.pdf
- European Agency for Special Needs and Inclusive Education. 2021. *Inclusive Early Childhood Education for Children with Disabilities*. <https://www.european-agency.org/sites/default/files/IECE-Summary-ENElectronic.pdf>
- Eurydice, Eurostat. 2018. *Providing Quality Early Childhood Education and Care*. European Commission. https://abdigm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/05140237_OECD_QUALITY_ECEC.pdf
- FRANKENBURG, W. K., DODDS, J., ARCHER, P., BRESNICK, B., MASCHKA, P., EDELMAN, N., SHAPIRO, H. 1992. The Denver II: A major revision and re standardisation of the Denver Developmental Screening Test. *Paediatrics*, 89(1), 91-97. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/1370185/>
- GRIGORENKO, E. L., COMPTON, D. L., FUCHS, L. S., WAGNER, R. K., WILLCUTT, E. G., FLETCHER, J. M. 2020. Understanding, educating, and supporting children with specific learning disabilities: 50 years of science and practice. *American Psychologist*, 75(1), 37. <https://psycnet.apa.org/record/2019-25332-001>
- Child Trends. 2022. *Early Childhood Education and Care for Children with Disabilities*. https://www.researchgate.net/publication/225110534_Early_Childho

od_Education_and_Care_for_Children_with_Disabilities_Facilitating_Inclusive_Practice

- JONES, J. L., RODRIGUEZ, J. 2016. Beyond behaviour management: The six life skills children need. Redleaf Press. <https://books.google.sk/books?id=diLoCAA-AQBAJ&printsec=frontcover&hl=sk#v=onepage&q&f=false>
- LAURITZEN, S. M., NODELAND, T. S. 2018. "What is the problem represented to be?" Two decades of research on Roma and education in Europe. *Educational Research Review*, 24, 148-169. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1747938X18302215>
- MATHWASA, J., SIBANDA, L. 2021. Inclusion in Early Childhood Development Settings: A Reality or an Oasis. IntechOpen. doi: 10.5772/intechopen.99105
- National Association for the Education of Young Children (NAEYC). 2020. Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs. <https://www.everand.com/book/544437939/Developmentally-Appropriate-Practice-in-Early-Childhood-Programs-Serving-Children-from-Birth-Through-Age-8-Fourth-Edition-Fully-Revised-and-Updated>
- ODOM, S. L., BRANTLINGER, E., GERSTEN, R., HORNER, R. H., THOMPSON, B., HARRIS, K. R. 2005. Research in Special Education: Scientific Methods and Evidence-Based Practices. *Exceptional Children*, 71(2), 137–148. <https://doi.org/10.1177/001440290507100201>
- O'HANLON, C. 2016. The European struggle to educate and include Roma people: A critique of differences in policy and practice in Western and Eastern EU countries. *Social Inclusion*, 4(1), 1-10. <https://www.cogitatiopress.com/socialinclusion/article/view/363>
- RUSSO-CAMPISI, J. 2017. Evidence-based practices in Special Education: Current Assumptions and Future Considerations. *Child Youth Care Forum* 46, 193–205 (2017). <https://doi.org/10.1007/s10566-017-9390-5>
- SHONKOFF, J. P., MEISELS, S. J. (Eds.). 2000. Handbook of early childhood intervention. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/books/handbook-of-early-childhood-intervention/D71E947C275BCA36BB20CE-C35E01FD63>
- United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC). 1989. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/conventionrights-child>
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). 2009. Education for All Global Monitoring Report: Overcoming inequality:

Why governance matters. UNESCO. <https://reliefweb.int/report/world/education-all-global-monitoring-report-2009-overcoming-inequality-whygovernance>

- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization UNESCO. 2019. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>
- World Health Organization (WHO). 2022. Disability and Rehabilitation: WHO Action Plan 2022-2031. https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_10Add4-en.pdf